

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Karin Šodková

Pojem a druhy směnek

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Marie Zahradníčková CSc.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): březen 2014

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....

Karin Šodková

Poděkování:

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce JUDr. Marii Zahradníčkové, Csc. za odborné vedení a za cenné rady, které mi poskytla.

Obsah

1.	Úvod.....	1
2.	Vývoj směnky a směnečného práva	3
2.1.	Vývoj směnky	3
2.2.	Vývoj směnečného práva	4
2.3.	Vývoj směnečného práva u nás.....	6
3.	Prameny směnečného práva a vztahy mezi nimi.....	7
4.	Pojem směnka (definice, pojmové znaky, forma, funkce)	12
4.1.	Definice směnky	12
4.2.	Pojmové znaky směnky	13
4.3.	Forma směnky.....	16
4.4.	Funkce směnky	17
5.	Druhy směnek	21
5.1.	Směnka vlastní.....	21
5.2.	Směnka cizí.....	22
5.3.	Směnka cizí s redukcí účastníků	23
5.3.1.	Směnka cizí na vlastní řad výstavce	23
5.3.2.	Zastřená směnka vlastní.....	24
5.3.3.	Cizí směnka na řad směnečníka.....	25
5.3.4.	Zastřená směnka vlastní na vlastní řad	25
5.4.	Směnka komisionářská	26
5.5.	Blankosměnka.....	27
5.6.	Směnka domicilovaná.....	29
6.	Podstatné náležitosti směnky	31
6.1.	Podstatné náležitosti směnky cizí	31
6.1.1.	Směnečná klauzule	32
6.1.2.	Bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou peněžitou sumu	34
6.1.3.	Jméno směnečníka.....	36
6.1.4.	Jméno remitenta.....	39
6.1.5.	Datum vystavení směnky.....	41
6.1.6.	Podpis výstavce	43
6.2.	Podstatné náležitosti směnky vlastní.....	45
6.2.1.	Směnečná klauzule	46
6.2.2.	Bezpodmínečný slib zaplatit určitou peněžitou sumu.....	46
6.2.3.	Jméno remitenta.....	47

6.2.4.	Datum vystavení směnky.....	47
6.2.5.	Podpis výstavce	48
7.	Nepodstatné náležitosti směnky – směnečné doložky.....	49
7.1.	Kupecké doložky	49
7.2.	Fakultativní doložky	51
7.2.1.	Údaj splatnosti	51
7.2.2.	Údaj místa, kde má být placeno a domicilační doložka.....	55
7.2.3.	Místo vystavení směnky	58
7.2.4.	Záporná protestační doložka.....	59
7.2.5.	Rektadoložka	60
7.2.6.	Doložka úzkosti	61
7.2.7.	Zajišťovací doložka	62
7.2.8.	Úroková doložka.....	62
7.2.9.	Prezentační doložka.....	64
7.2.10.	Záporná prezentační doložka	65
7.2.11.	Prokuradoložka.....	66
7.2.12.	Zástavní indosační doložka.....	66
7.2.13.	Pořadová doložka	67
7.2.14.	Doložka efektivního placení	67
8.	Závěr	69
	Seznam použitých zkratk	71
	Seznam použitých pramenů	72
	Abstrakt – Pojem a druhy směnek	81
	Abstract – The concept of a bill of exchange and promissory note	83
	Klíčová slova/Key words.....	85

1. Úvod

Směnka je právním institutem pro většinu lidí neuchopitelným. Spousta z nich pomyslně tuší, co to směnka je, jiní ani netuší a jen velmi málo odborníků směnkám rozumí tak, že když jim ukážete listinu, jsou schopni vám bez pohledu do zákona a četné judikatury říct, zda jde o směnku platnou či neplatnou. Však i tito si raději budou nechávat čas na promýšlení a studium a může se stát, že ani tehdy vám neprozradí definitivní stanovisko se stoprocentní jistotou. A není divu. Přes to, že je zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový pro počet novelizací (pouze tři) téměř dokonalým zákonem, je mnohdy pro odborníky složitý na výklad a pro laiky naprosto nesrozumitelný. Aby toho nebylo málo, zákon ani nepodává definici směnky, ani nestanoví její vzorovou grafickou podobu.

Už více než šedesát let zákon směnečný a šekový doprovází četná judikatura a i po téhle době se tvoří nové a nové možnosti argumentace a chápání směnečného práva, a to je jediné správně, neboť bez moderního nahlížení na směnečné právo by nedocházelo k jeho postupnému rozvoji, který po tak dlouhé době není vůbec ani z daleka ukončen.

Cílem této diplomové práce bude podat charakteristiku směnky, vysvětlit, v jakých podobách se směnka vyskytuje, a především analyzovat její podstatné náležitosti. Bude potřeba představit směnku v jejích počátcích, aby bylo snáze pochopeno, proč se vyvinula v podobu, jakou ji známe dnes. Stěžejní kapitola je kapitola 6. Podstatné náležitosti směnky, neboť jsou to právě tyto náležitosti, které činí směnku směnkou. Proto bude šestá kapitola pojata co možná nejpodrobněji a systematicky tak, aby poskytla ucelený pohled na to nejdůležitější, na co je třeba při vystavování směnek myslet, ať už je výstavcem banka, malý podnikatel nebo fyzická osoba.

Tato diplomová práce však nebude pojímána jako návod na vystavení směnky. Budou v ní konfrontovány odlišující se názory soudů a předních odborníků na směnečné právo, dojde k zamyšlení se nad správnostmi a nesprávnostmi jejich

argumentací, k jejich kritickému hodnocení a zaznamenávání vlastních úvah o možnostech, které nám směnečné právo dává.

Mnohé části diplomové práce budou zasvěceny pozastavení se nad změnami (převážně jen pojmovými), které nastaly v důsledku rekodifikace soukromého práva. Kapitole 7. Nepodstatné náležitosti směnky – směnečné doložky bude věnována jen nezbytná pozornost, neboť cílem práce není detailní zkoumání všech náležitostí směnek, nýbrž jen těch pojmových.

Tato práce vychází z právního stavu účinnému k 1. březnu roku 2014.

2. Vývoj směnky a směnečného práva

2.1. Vývoj směnky

Původ směnky můžeme hledat již v období středověku. Ve 12. století dochází v oblasti severoitalských měst k rozvoji obchodu mezi jednotlivými městskými státy. Překážkou však je měnová roztržičnost, která brání efektivnímu obchodování. Východiskem se stane právě podoba směnky (*cambium*), která umožní obchodníkům bezpečnější obchodování v cizině bez nutnosti směny za cizí měnu. Kupec, který cestoval do zahraničí, uložil příslušnou hotovost v měně svého městského státu u bankéře (tzv. kampsora). Ten mu za ni vydal listinu s příslibem, že buď on sám nebo jeho obchodní partner v platebním místě (taktéž kampsor) zaplatí určenou částku přímo obchodníkovi v měně zahraničního městského státu. Tuto listinu s příslibem můžeme označit za základ směnky vlastní, neboť obsahuje výstavcův slib zaplatit určitou peněžitou sumu. Na listině ještě nebýval uveden věřitel (remitent), a proto spolu s ní zřejmě kampsor vydával neformální doprovodný dokument v podobě dopisu adresovaný obchodnímu partnerovi zahraničního městského státu s výzvou k výplatě částky obchodníkovi. Tento dokument byl označován jako směnka vydaná nebo taky tažená (*litterae tractae*)¹, která dala původ směnce cizí, neboť obsahovala kampsorův (trasantův) příkaz adresátovi (trasátovi) vyplatit určitou částku obchodníkovi (remitentovi). Dokument začal časem svou důležitostí a obsahem převažovat nad samotnou listinou s příslibem, a když soudy uznaly odpovědnost výstavce za zaplacení částky adresátem na základě doprovodného dopisu, listina s příslibem se mohla přestat užívat (ke konci 13. století) a místo ní byl vydáván pouze tento dokument jako směnka cizí.²

V následujících stoletích se pak vyvinul institut akceptace směnky, tedy výslovného prohlášení trasáta (směnečníka) směnku vyplatit, a indosace jako prostředku umístěného na rubu směnky, sloužícího k jejímu převodu. Indosament (rubopis či ážio)

¹ Odtud pochází název „trata“, který se obecně užívá jako název pro směnku cizí. Trata sice není synonymem směnky cizí, neboť jde o pojem širší (zahrnující např. i šeky), v práci však nadále bude jako synonymum užíván.

² Kovařík, Z. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 1-3. ISBN 978-7400-402-5

byl zprvu odmítán kampsory, neboť v jeho důsledku mohlo docházet k vyloučení jejich zásahu, a tak i k četným provizím, které si za své služby účtovali. Proto se indosamenty objevují až později, okolo 17. století, a s nimi dochází k uzavření vývoje směnky v jejích zásadních rysech.³

2.2. Vývoj směnečného práva

Jako ostatně všechny právní instituty, i směnka byla ve svých začátcích regulována právem zvykovým, velmi roztržitým na jednotlivých územích. Až ve 14. století se objevují písemné směnečné řády, které měly regulovat úpravu směnek. I tyto řády však byly odlišné, neboť nejen každý stát měl vlastní směnečný řád, ba dokonce jednotlivá města ve státě. Nejvýznamnější snahy o unifikaci se objevují ve Francii (pátá a šestá část Ordonance de commerce z roku 1673), v Německu (Směnečný řád přijatý na konferenci v Lipsku v roce 1847 a dodatky ke Směnečnému řádu přijaté na konferenci v Norimberku v roce 1868) i v Anglii (Bills of Exchange Act z roku 1882).⁴

Usilování o mezinárodní sjednocení od 70. let 19. století vyústilo ke třem významným mezinárodním konferencím. Dvě z nich, Haagské směnečné konference (1910 a 1912), vedly k vypracování Jednotného směnečného řádu, jenž měl sjednotit národní úpravy směnečného práva. Kvůli četnosti výhrad států a počátku první světové války však úprava nedosáhla významných výsledků.⁵

Třetí konference vše změnila. V roce 1930 se konala v Ženevě a účastnilo se jí 31 států (mezi nimi i tehdejší Československo). Tyto státy přijaly tři úmluvy:

- 1) Úmluva o jednotném směnečném zákoně – její dvě přílohy (Jednotný směnečný zákon a výhrady států) jsou nejdůležitějšími částmi pro směnečné právo;

³ Kotásek, J. *Zákon směnečný a šekový*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 111. ISBN 978-80-7357-965-4

⁴ Kovařík, Z. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 4-5. ISBN 978-7400-402-5

⁵ Kotásek, J. *Úvod do směnečného práva*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 15. ISBN 80-210-2855-6

- 2) Úmluva o střetech zákonů – obsahuje kolizní normy;
- 3) Úmluva o směnečných poplatcích – upravuje některé otázky směnečného poplatkového práva.⁶

První úmluvu ratifikovalo 19 států. Mnoho států ji podepsalo, ale neratifikovalo (mezi nimi Československo). Další ji ani nepodepsaly. Úmluva je však významným dokumentem, který ovlivnil národní úpravy směnečného práva po celém světě. Kde ale ženevské úmluvy výsledky nespátřují, jsou země anglo-amerického systému. Již zmíněný The Bills of Exchange Act tvoří spolu s třetím oddílem amerického Uniform Commercial Code vlastní, od kontinentálního systému odlišnou úpravu směnečného práva.⁷

Základními odlišnostmi mezi anglo-americkým systémem a ženevskými úmluvami jsou např. ty, že anglo-americký systém nevyžaduje označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny a vyjádřené v jazyku, v kterém je tato listina sepsána. Pokud tato náležitost chybí (což se ale většinou nestává), směnka přesto bude platnou. Dalšími rozdíly, které je možné zmínit, jsou různá promlčecí doba pro výkon práva ze směnky a odlišné instituty směnečného rukojemství.⁸

Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo vypracovala návrh Úmluvy OSN o mezinárodních směnkách (United Nations Convention on International Bills of Exchange and International Promissory Notes), který byl v roce 1988 doporučen Valným shromážděním OSN k přijetí všem státům. Do dnešního dne úmluvu ratifikovalo jen 5 států, přičemž k tomu, aby vstoupila v platnost, je zapotřebí alespoň 10 ratifikací.⁹

⁶ Kotásek, J. *Úvod do směnečného práva*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002. s. 15-17. ISBN 80-210-2855-6

⁷ Kotásek, J., Pihera, V., Pokorná, J., Raban, P., Vítek, J. *Kurs obchodního práva: právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 164-167. ISBN 978-807-1794-547

⁸ Hubáčková-Svobodová, V. *Směnka podruhé aneb „Slasti a strasti uživatele směnky po deseti letech“*. Brno: ECON, 2005, s. 6-7. ISBN 80-86433-12-9

⁹ UNCINTRAL. [online]. [cit. 10. 1. 2014]. Dostupné z: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/payments/1988Convention_bills_promissory.html

2.3. Vývoj směnečného práva u nás

První písemná regulace směnky na našem území pochází roku 1763. Jedná se o patent Marie Terezie, jímž byl zaveden Směnečný řád pro území tehdejšího Rakouska. Směnečný patent Marie Terezie vychází z dolnorakouského směnečného řádu z roku 1717 a byly jím též zřízeny obchodní soudy v Praze, Brně a Opavě.¹⁰

Poté, co se v Lipsku konala konference v roce 1847, byl na ní přijatý Směnečný řád u nás zaveden císařským patentem č. 51/1850 ř. z. Přesto, že byl Směnečný řád mnohokrát novelizován, platil v Čechách, na Moravě a ve Slezsku až do roku 1928. Na Slovensku a v Podkarpatské Rusi zůstalo v platnosti dosavadní uherské směnečné právo. K unifikaci směnečného práva na území Československa došlo až v roce 1928, a to zákonem směnečným (č. 1/1928 Sb. z. a n.), jenž rušil doposud platné směnečné předpisy. Zákon směnečný vycházel z rakousko-německé směnečné úpravy a promítal do sebe haagský návrh Jednotného směnečného řádu.¹¹

Po Ženevské konferenci docházelo k mnohým snahám o ratifikaci na ní přijatých úmluv, však bezvýsledně. Ani do zákona směnečného přijaté úmluvy převzaty nebyly. Tento stav byl vyřešen až za protektorátu v roce 1941 na základě přijetí vládního nařízení č. 111/1941 Sb., kterým se vydává a zavádí jednotný směnečný řád. Vládní nařízení inkorporovalo po inspiraci německé úpravy ženevský Jednotný směnečný zákon a bylo platné na území Protektorátu Čechy a Morava.¹² Slovenský štát však disponoval vlastní úpravou směnečného práva¹³. Právní dualismus a vztah k zákonu č. 1/1928 Sb. z. a n. s koncem druhé světové války nevyřešil ani dekret presidenta republiky č. 30/1945 Sb., o obnovení právního pořádku a právní nejistotu odstranil až v roce 1950 zákon směnečný a šekový č. 191/1950 Sb. ze dne 20. prosince 1950 (dále jen „ZSŠ“ nebo „zákon“), který ve svém zrušovacím ustanovení¹⁴ zrušuje jak zákon č. 1/1928 Sb., tak i vládní nařízení č. 111/1941 Sb. a zákon č. 255/1941. Sl. z.

¹⁰ Kotásek, J., Pihera, V., Pokorná, J., Vítek, J. *Právo cenných papírů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 120-121. ISBN 978-807-4005-152

¹¹ Kovařík, Z. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 8-9. ISBN 978-7400-402-5

¹² Svobodová, V. *Směnka: Průvodce po slastech a strastech uživatele směnky*. Brno: ECON, 1994, s. 12. ISBN 80-901-6271-1

¹³ Zák. č. 255/1941 Sl. z., zákon zmenečný

¹⁴ Čl. III §10 ZSŠ

3. Prameny směnečného práva a vztahy mezi nimi

Základním pramenem směnečného práva je **zákon směnečný a šekový** č. 191/1950 Sb., jenž nabyl účinnosti dne 1. ledna 1951 a zůstal v platnosti pro Českou republiku na základě čl. 1 odst. 1 recepčního zákona.¹⁵

Nesmíme na zákon zanevřít pro dobu, ve které byl přijat. Přes to, že v roce 1950 situace v naší zemi volnému trhu, jenž je nezbytný k rozvoji směnečného práva, nepřála, je zákon, jak říká Kovařík (a nelze s ním než souhlasit), „*velmi kvalitní, stručný, nikoliv kazuistický a přitom pamatující na všechny podstatné situace, nebo alespoň umožňující výklad v otázkách, kde výslovná úprava obsažená není. Zákon směnečný a šekový lze hodnotit jako jednu z našich nejzdařilejších právních norem v oblasti soukromého práva.*“¹⁶ Tyto pozitivní vlastnosti má zákon díky tomu, že transponuje do našeho právního řádu výsledky Ženevské konference - Jednotný směnečný zákon¹⁷ a Úmluvu o střetech zákonů¹⁸, na nichž pracovali přední odborníci na směnečné právo.¹⁹

O kvalitě ZSŠ vypovídá počet jeho novelizací, které byly pouze tři. První z nich přinesl zákon o poštovních službách č. 29/2000 Sb. Tento zákon však na věcné úpravě směnek nic nemění, pouze ZSŠ terminologicky uzpůsobuje.²⁰ Druhou novelizaci provedl zákon č. 296/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé zákony související s jeho přijetím. Tato novela zohledňuje mj. rozhodnutí insolvenčního soudu o úpadku nebo o zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku směnečníka či výstavce a stanovuje práva majiteli směnky, jež mají pro něj výhodné

¹⁵ Ústavní zákon ze dne 15. prosince 1992 č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky

¹⁶ Kovařík, Z. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 16. ISBN 978-7400-402-5

¹⁷ Čl. I §1 – 78 ZSŠ

¹⁸ Ustanovení čl. I § 91 – 98 jsou po novele účinné od 1. 1. 2014 obsažena v zákonu o mezinárodním právu soukromém č. 91/2012 Sb. (dále jen „ZMPS“)

¹⁹ *Důvodová zpráva k zákonu č. 191/1950 Sb.*, 1950, [online]. [cit. 3. 1. 2014] dostupná z: http://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0528_03.htm

²⁰ Srov. čl. I §45 odst. 5 ZSŠ vyhlášeného znění zákona se zněním po novele provedené zákonem o poštovních službách č. 29/2000 Sb.

důsledky.²¹ Třetí novela (která však nebere v potaz strukturu zákona a opomíjí uvedení článku ZSŠ, jehož se týká) byla provedena ZMPS, který zrušil čl. I část čtvrtou (§ 91 až 98) a čl. II oddíl dvanáctý (§ 69 až 75) ZSŠ. Nově jsou tato ustanovení včleněna do ZMPS v důsledku rekodifikace soukromého práva.

Co se týče kvantity, zákon je poněkud netradičně členěn do tří článků, jež obsahují jednotlivé paragrafy číslované v každém článku vždy od § 1. První článek obsahuje ustanovení o směnkách (§ 1 až 90), druhý je věnován šekům (§ 1 až 68) a třetí upravuje normy společné pro směnky a šeky (§ 1 až 7). Při odkazování na ustanovení zákona je proto nutné označit nejen paragraf, ale i článek, v němž se vyskytuje.

Pokud se ptáme, zda je zákon převážně kogentní nebo dispozitivní povahy, nesmíme se nechat zmást jeho ustanovením čl. I § 37 odst. 4, jež říká, že „*Ustanovení tohoto článku nelze užít, vyplývá-li z doložky na směnce nebo z jinakých údajů na ní, že tu byl úmysl věc upravit odchylně.*“ Při použití jazykové metody výkladu bychom totiž došli k závěru, že v celém čl. I, o němž ustanovení hovoří, by se nacházely dispozitivní normy.²² Opak je pravdou. Při použití systematické metody výkladu²³ dospějeme k názoru, že ustanovení čl. I § 37 odst. 4 ZSŠ má na mysli pouze dispozitivnost daného paragrafu.

V případě odchylky od kogentních norem zákona nalezneme dvě možnosti, které nám zákon dává. První z nich, plně v souladu s § 574 NOZ²⁴, je zachování platnosti směnky a zdánlivost právních jednání uvedených na směnce, které se vymykají kogentní úpravě. K těmto právním jednáním by se nepřihlíželo²⁵. Jako příklad lze uvést čl. I § 5 odst. 1 větu druhou ZSŠ. Druhou možností v případě odchýlení se od zákona je neplatnost směnky. Existují však dva důsledky neplatnosti. Prvním z nich, pro majitele směnky příjemnější, je konverze směnky na jiné právní jednání v případě, že tato neplatná směнка má náležitosti jiného právního jednání, které je platné (§ 575 NOZ). Takto může dojít k tomu, že směнка, která by byla neplatná podle čl. I § 2 odst. 1

²¹ Čl. I § 43 odst. 2 body 2 a 3 ZSŠ a čl. I § 44 odst. 6 ZSŠ

²² Kotásek, J. *Úvod do směnečného práva*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002. s. 20. ISBN 80-210-2855-6

²³ § 2 odst. 2 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“)

²⁴ „*Na právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné než jako na neplatné.*“

²⁵ § 554 NOZ

nebo čl. I § 76 odst. 1 ZSŠ, konvertuje na platnou smlouvu nebo asignaci²⁶ dle NOZ a účastníci nadále zůstanou zavázáni, ne však již směnečně právně, nýbrž občanskoprávně. Proto není možné souhlasit s Liškou²⁷, který tvrdí, že z listiny, která postrádá podstatnou náležitost směnky, nemůže vzniknout žádný závazek. Závazek by vzniknul, nikoli však směnečně právní. V praxi ale využití konverze nebude časté. Druhým možným důsledkem neplatnosti směnky, pro majitele směnky fatální, bude ten, že směnka nebude způsobilá konvertovat v jiné právní jednání a zůstane neplatnou bez jakékoli možnosti zhojení. Je to důsledek sice subsidiární, neboť přichází v úvahu, až když není jiné možnosti, ale v praxi mnohem častější, než přeměna směnky v jiné právní jednání.

Příslušnou kogentnost právních norem obsažených v ZSŠ nesmíme zaměňovat s termínem tzv. směnečné přísnosti (*rigor cambialis*), jejíž podobu můžeme hledat jak v právu hmotném (tzv. materiální směnečná přísnost), tak i v právu procesním (tzv. formální směnečná přísnost). Jejím důsledkem je označení směnek za cenné papíry abstraktní (v nichž nemusí být uvedena kauza) a nesporné (kauza se ani v občanském soudním řízení neprokazuje). K přiznání nároku směnečného věřitele postačí pouze naplnění zákonných požadavků na obsah směnky.²⁸

Materiální směnečná přísnost vychází z kogentní úpravy norem ZSŠ, jež stanovují např. jaké náležitosti musí směnka obsahovat, aby byla směnkou (čl. I § 2 odst. 1 ZSŠ), některé kratší promlčecí lhůty (čl. I § 70 ZSŠ), za určitých podmínek povinnost zaplatit směnku ještě před splatností (čl. I § 43 ZSŠ), atd.²⁹

Formální směnečná přísnost dovoluje směnečnému věřiteli rychlé a efektivní vydobytí směnečné pohledávky bez prokazování kauzy ve zkráceném soudním řízení, v němž je rozhodováno směnečným platebním rozkazem dle § 175 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „OSŘ“).³⁰ Že jde o řízení skutečně rychlé, ukazuje statistika Ministerstva spravedlnosti České republiky. V roce 2012 byla

²⁶ § 1939 an. NOZ

²⁷ Švestka, J. a Dvořák, J. *Občanské právo hmotné*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, s. 336. ISBN 978-80-7357-466-6

²⁸ Říha, M., Ryslová, K. *Konec směnečné přísnosti? Aneb nad jedním rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR*. Právní rozhledy, 2011, roč. 19, č. 9, s. 311

²⁹ Švestka, J. a Dvořák, J. *Občanské právo hmotné*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, s. 336-337. ISBN 978-80-7357-466-6

³⁰ Dědič, J., Pauly, J. *Cenné papíry*. Praha: Prospektum, 1994, s. 60. ISBN 80-854-3198-X

průměrná délka směnečných řízení ode dne nápadu do právní moci rozhodnutí v ČR 211 dní, což je v porovnání s ostatními občanskoprávními řízeními doba téměř třetinová.³¹

Dalším pramenem směnečného práva je **NOZ**, jenž upravuje cenné papíry v části první, hlavě IV, dílu 4 a převod vlastnictví k nim pak v § 1103³² a 1104³³. NOZ je obecným předpisem³⁴ (vůči němuž je ZSŠ v zásadě *lex specialis*) a použije se tedy subsidiárně v případě, kdy ZSŠ příslušnou otázku neupravuje. ZSŠ je však k některým předpisům v postavení *lex generalis*, kdy předpis speciální odkazuje na úpravu ZSŠ. Tak je tomu např. dle § 7 odst. 4 a § 8 zákona č. 307/2000 Sb., o zemědělských skladních listech a zemědělských veřejných skladech (dále jen „ZemSkl“), ale dokonce i v případě § 1103 odst. 2, § 1987 odst. 2 a § 1946 odst. 3 NOZ, které přikazují použít ZSŠ pro některé otázky týkající se rubopisů.

NOZ, jako předpis obecné povahy ke všem předpisům v soukromoprávní oblasti, vyřešil neshody, které v minulosti pramenily z přítomnosti dvou obecných předpisů soukromého práva (OZ³⁵ a ObchZ³⁶) a z pochybnosti, kterým z nich by se vztahy vyplývající ze směnek měly subsidiárně řídit.³⁷

Dalšími zákony, které se dotýkají směnečného práva, jsou **ZMPS** (upravující kolizní normy), **OSŘ** (procesní předpis stanovující postup při vymáhání práv), **ZŘS**³⁸ (obsahuje procesní postup při umořování listin).

V oblasti směnečného práva doposud nemáme **mezinárodní smlouvy** jako pramen práva (Česká republika neratifikovala ani úmluvy přijaté na konferenci v Ženevě ani Úmluvu OSN o mezinárodních směnkách), což však nevylučuje, že v budoucnu se jím stanou. Některá ustanovení ženevských úmluv jsou ale

³¹ Údaje získané ze statistiky Ministerstva spravedlnosti České republiky dne 19. 2. 2014, dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/uvod.html>

³² Pro směnky se využije pouze odst. 2 a 3

³³ § 1104 NOZ se týká převodu vlastnického práva k zaknihovaným cenným papírům, tudíž se na směnky nepoužije

³⁴ § 9 odst. 2 NOZ

³⁵ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“)

³⁶ Zákon č. 513/1991 Sb. obchodní zákoník (dále jen „ObchZ“)

³⁷ Blíže k tomu např. Kotásek, J., Pihera, V., Pokorná, J., Raban, P., Vítek, J. *Kurs obchodního práva: právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 171-173. ISBN 978-807-1794-547

³⁸ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“)

transponována do ZSŠ (viz výše) a samy úmluvy budou sloužit jako interpretační pomůcka.

4. Pojem směnka (definice, pojmové znaky, forma, funkce)

Směnka je cenným papírem a její zvláštní úpravu nalezneme v čl. I a III ZSŠ. Je třeba definovat směnku a pochopit její pojmové znaky, aby bylo možné detailněji pozorovat druhy a náležitosti směnek a vytvořit si tak celkový obraz na tento právní institut.

Tato kapitola je věnována definici směnky, pojmovým znakům směnky včetně jejich rozboru, formě směnky a jejím funkcím.

4.1. Definice směnky

ZSŠ, předchozí zákony upravující směnky na našem území ani ženevské úmluvy definici směnky neznají, a proto je úkol definovat směnku dán do rukou odborné literatury a soudů. Tohoto úkolu se chopil Kovařík a definoval směnku jako „*cenný papír vydaný v zákonem stanovené formě, kterým se určité osoby (směneční dlužníci) zavazují majiteli směnky zaplatit v místě a čase vyplývajícím z listiny částku směnkou určenou s tím, že jde o závazky přímé, bezpodmínečné, nesporné a abstraktní.*“³⁹ Kotásek pak nabízí jinou definici, v níž zohledňuje podobu směnky (i když zbytečně, neboť pojem cenný papír již v sobě zahrnuje podobu listiny, od něj se pak liší pojem zaknihovaný cenný papír) a její obsah přesněji: Směnka je „*listinný cenný papír se zákonem předepsaným obsahem, ve kterém jeho výstavce buď sám slibuje, že zaplatí jiné osobě určitou peněžitou částku (pak jde o tzv. vlastní směnku), anebo platit určité osobě přikazuje (v tomto případě jde o tzv. cizí směnku).*“⁴⁰

Definice však neobsahují všechny pojmové znaky směnky, kterými je nutné se zabývat pro pochopení smyslu a podstaty tohoto institutu.

³⁹ Kovařík, Z. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 51. ISBN 978-7400-402-5

⁴⁰ Kotásek, J., Pihera, V., Pokorná, J., Vitek, J. *Právo cenných papírů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 124. ISBN 978-807-4005-152

4.2. Pojmové znaky směnky

Směnka je primárně **věcí** dle § 489 NOZ. Vlastnit směnku však znamená mít práva rozdílného charakteru. Majitel směnky má jednak absolutní majetkové právo ke směnce (její vlastnictví), které je účinné *erga omnes* (nikdo mu nemůže směnku odcizit, majitel s ní sám může nakládat, jak se mu zachce, třeba ji i zničit), a jednak relativní majetkové právo ke směnce účinné *inter partes* mezi ním a směnečnými dlužníky.⁴¹

Směnka je tedy věcí, a to **cenným papírem**. „*Cenný papír je listina, se kterou je právo spojeno takovým způsobem, že je po vydání cenného papíru nelze bez této listiny uplatnit ani převést.*“⁴² Směnka nemůže být nikdy zaknihovaným cenným papírem a nemůže být ani uzavřena ústně, což je zřejmé z dikce čl. I §1 bodu 1 ZSŠ a *contrario*, bude mít tedy vždy podobu listiny. Směnka se však neváže na listinu zcela, protože při ztrátě či zničení směnky, ji lze umořit v občanském soudním řízení dle části první, hlavy IV, dílu 2. (§ 303 - 315) ZŘS.

Nejtypičtějším materiálem pro pořízení směnky bude papír, avšak je možné využít jakéhokoli materiálu, jenž je schopen zachytit text takovým způsobem, aby bylo zřejmé, co je lícem a co rubem směnky.⁴³ Takto byla potvrzena platnost směnky pořízené dokonce na krabičce od doutníků⁴⁴, paragonu i ubrousku⁴⁵. Nejbezpečnějším způsobem uzavření směnky však bude využití směnečného formuláře.

Může dojít k tomu, že díky četným indosacím nezbude na rubu směnky místo pro další indosamenty. Zákon nám v tomto případě poskytuje institut tzv. přívěsku (nástavek, alonž)⁴⁶. „*Přívěsek ke směnce podle § 13 odst. 1 zákona směnečného a šekového není část směnečné listiny jen graficky oddělená. Přívěsek je původně samostatný list papíru, dodatečně k dřívější směnečné listině pevně připojený. Jde*

⁴¹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 6. 2001, sp. zn. 5 Cmo 74/2001, publikovaný v SR 1/2002 str. 16

⁴² § 514 NOZ

⁴³ Kotásek, J., Pihera, V., Pokorná, J., Vítek, J. *Právo cenných papírů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 124. ISBN 978-807-4005-152

⁴⁴ Osterreichische Gerichtshalle sv. 17 str. 13, citovaný v: Švamberg, G. *Naše jednotné směnečné právo*. Praha: Palásek a Kraus, 1941, s. 27. ISBN 80-854-3143-2

⁴⁵ Kotásek, J. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 17. ISBN 978-80-7357-965-4

⁴⁶ Čl. I § 13 ZSŠ

*o nejprve samostatné, ohraničené hmoty, následně pevně spojené, nikoli jen přiřazené.*⁴⁷

Směnky jsou tedy cennými papíry, a to dle Marčanové, „*cennými papíry hlavními, obligačními, vždy převoditelnými, a tudíž obchodovatelnými, byť jen neveřejně, jejichž převoditelnost nesmí emitent vyloučit ani omezit, vydávanými individuálně, konstitutivními, zásadně soukromými (vydání veřejných není vyloučeno), zpravidla cirkulačními (v rektaformě ukládacími), spíše úvěrovými, ale s ohledem na možnost volného určení délky doby splatnosti i platebními.*“⁴⁸ K těmto znakům pak ještě přidává abstraktnost a listinnou podobu směnek, o níž již bylo pojednáno.

Směnka je cenný papír **hlavní**, není tedy zapotřebí jiného cenného papíru k uplatnění práva vyplývajícího ze směnečného vztahu, a vzniká, trvá a zaniká nezávisle na jiných právních vztazích. Je také cenným papírem **obligačním**, neboť do sebe vtěluje subjektivní právo a povinnost, jejichž předmětem vždy bude peněžitá suma (čl. I § 1 bod 2. ZSŠ).

Směnku lze vždy **převést** (čl. I § 11 ZSŠ), a tedy s ní obchodovat (i když nikoli veřejně)⁴⁹. Směnka je zákonný cenný papír na řad a v případě, že výstavce vyloučí převoditelnost (indosabilitu) směnky doložkou „nikoli na řad“ (tzv. rektadoložkou), stane se z ní cenný papír na jméno, jenž však nadále zůstává převoditelný – cesí dle čl. I § 11 odst. 2 ZSŠ. Pokud by si výstavce s remitentem ujednali zákaz převoditelnosti a k převodu směnky přesto došlo v souladu s ustanoveními směnečného práva, takovýto převod bude platný⁵⁰ a může pouze založit výstavcovo právo na náhradu škody proti remitentovi.

Směnky jsou vydávány **individuálně**, neboť nejde o zastupitelné cenné papíry (které bývají emitovány hromadně a dohromady tvoří specifický kapitál; jsou jimi např. akcie). Každá směnka je originální a vzniká na základě individuální potřeby mezi konkrétními osobami. Díky této vlastnosti směnku nelze ani imobilizovat

⁴⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 3. 1996 sp. zn. 5 Cmo 385/95, publikovaný v SR 5/1996 str. 127

⁴⁸ Dědič, J. a kol. *Právo v podnikání*. 1. vydání. Praha: Prospektum, 1999, s. 130. ISBN 80-7175-084-0

⁴⁹ Dědič, J., Pauly, J. *Cenné papíry*. Praha: Prospektum, 1994, s. 58. ISBN 80-854-3198-X

⁵⁰ Sadecký, L. *Směnečnými účastníky sjednaný zákaz převoditelnosti směnky*. Právní rádce, 2011, č. 2, s. 14

(viz § 2413 NOZ) ani místo ní vydat hromadnou listinu (viz § 524 NOZ). Směnku však lze vystavit ve dvou nebo více stejnopisech, lze vydat i její opis, a na své individualitě a originalitě směnka neztratí. Každý jednotlivý stejnopis musí být číslován v textu platebního příkazu (např. slovy „1. směnka“, „primasměnka“) a jeho základní obsah musí být totožný s ostatními stejnopisy. Presentací a vyplacením jednoho stejnopisu zanikají práva ze stejnopisů ostatních.⁵¹ V případě chybějícího číslování bude platit každý stejnopis za zvláštní směnku (čl. I § 64 odst. 2 ZSS), což pro směnečného dlužníka vůbec nemusí být příjemná situace.

Opis může poříditi kterýkoli majitel směnky (tedy i ze směnky vlastní, u níž stejnopisy vydat nelze) tak, že vydá listinu označenou jako opis, do které pak vypíše veškerý text směnky včetně všech doložek a indosamentů. Poté listinu zakončí doložkou, kde opis končí (např. „konec opisu“). V případě indosování opisu směnky je indosatář skutečným směnečným věřitelem a své právo může uplatnit s předložením opisu i prvopisu směnky.⁵² S doložkou „odtud platí indosamenty jen na opise“ nebo jinou doložku stejného významu je indosament napsaný později na prvopis neplatný.⁵³ V opačném případě bude třeba zkoumat řadu rubopisů jak na prvopise, tak i na opise směnky.

Směnka je dále cenným papírem **konstitutivním**, neboť již jejím vydáním je zakládána věřitelská legitimace majitele směnky.⁵⁴

Směnka představuje **abstraktní** závazkový právní vztah, což znamená, že ke vzniku směnky postačí naplnění zákonných náležitostí, aniž je třeba zmiňovat její kauzu, a pokud ta zmíněna bude, neovlivní to nijak existenci směnečného závazku (pokud ovšem na směnce nebude uvedena takovým způsobem, který by způsobil její neplatnost). S abstraktností se zmiňuje pojem **nespornosti** závazku ze směnky, který nám označuje, že není potřeba, aby směnečný věřitel prokazoval při předkládání směnky k placení ani při jejím vymáhání cokoli jiného než to, že je vlastníkem platné

⁵¹ Chalupa, R. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 458-459. ISBN 80-720-1570-2

⁵² Kovařík, Z. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 188-190. ISBN 80-7179-347-7

⁵³ Čl. I § 68 odst. 3 ZSS

⁵⁴ Círák, J. *Směnky a směnečné právo: základy směnečného práva a směnečný zákon č. 191/1950 Sb.* 1. vydání. Ostrava: Key Publishing, 2007, s. 6-7 ISBN 978-808-6575-629

směnky. Abstraktnost a nespornost závazku společně tvoří již zmíněnou *rigor cambialis*.⁵⁵

4.3. Forma směnky

NOZ ve svém § 518 rozlišuje tři formy cenných papírů, a to cenné papíry na doručitele (cenné papíry au porteur), na řad (tzv. ordrepapíry) a na jméno (tzv. rektapapíry, cenné papíry au nom). Dále v § 520 stanovuje, kdy je cenný papír vydán, tedy kdy začne existovat jako věc v právním smyslu. To je tehdy, kdy cenný papír začne splňovat náležitosti stanovené právními předpisy a stane se majetkem prvního nabyvatele zákonem stanoveným způsobem. NOZ také předepisuje způsob převodu vlastnického práva k nim. Vlastnické právo k cennému papíru na doručitele se převádí smlouvou (*titulus*, tj. právní důvod nabytí vlastnického práva) k okamžiku jeho předání (*modus*, tj. způsob nabytí vlastnického práva), vlastnické právo k cennému papíru na řad se převádí rubopisem a smlouvou k okamžiku jeho předání a vlastnické právo k cennému papíru na jméno se převádí už samotnou smlouvou k okamžiku její účinnosti.⁵⁶

Na základě rekodifikace soukromého práva došlo ke změně některé právní terminologie. NOZ nově hovoří o převodu vlastnického práva k věcem, nikoli o převodu věcí samotných.⁵⁷ Stejně tak se dle NOZ nepřevádí cenný papír, ale vlastnické právo k cenným papírům.⁵⁸ Tato změna se však do ZSŠ nepromítla, a protože je ZSŠ *lex specialis* k NOZ, nadále bude užíváno názvosloví v něm obsažené. Do budoucna by bylo vhodné sjednotit terminologii zvláštních zákonů s NOZ.

Směnka může mít pouze formu cenného papíru na řad nebo na jméno. Přitom platí, že je zákonným ordrepapírem. Pokud tedy směnka neobsahuje rektadoložku⁵⁹ „nikoli na řad“ (nebo svým smyslem obdobnou) dle čl. I § 11 odst. 2 ZSŠ, bude

⁵⁵ Kovařík, Z. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 54. ISBN 978-7400-402-5

⁵⁶ § 1103 NOZ

⁵⁷ Srovnej tehdejší § 133 odst. 1 OZ a § 1101 NOZ

⁵⁸ Srovnej např. tehdejší § 18 odst. 1 zákona č. 591/1992 Sb., o cenných papírech (dále jen „CenP“) a § 1103 NOZ

⁵⁹ Blíže viz kapitola 7.2.5 Rektadoložka

převáděna rubopisem (indosamentem nebo žirem), i když v ní není výslovně uvedeno, že jde o formu směnky na řad.⁶⁰ Směnka nikdy nebude mít formu na doručitele, neboť údaj remitenta je podstatnou náležitostí směnky.⁶¹ To, že takovou formu nemůže mít, však neznamená, že jí nelze dosáhnout jinými zákonnými prostředky. Jednoduše by mohl věřitel zastřené směnky vlastní (viz kapitola 5.3.2. Zastřená směnka vlastní) opatřit směnku blankoindosamentem a fakticky by vznikla směnka na doručitele.

4.4. Funkce směnky

Hlavními funkcemi směnky jsou funkce dvě – platební (uhrazovací) a zajišťovací. Pakliže směnka plní funkci platební, nazýváme ji platební směnkou, ve druhém případě pak směnkou zajišťovací. Nepůjde o nějaké zvláštní druhy směnek, naopak se bude vždy jednat o standardní směnky dle ZSŠ, tedy směnku vlastní a směnku cizí (viz kapitola 5. Druhy směnek).⁶²

Pro platební funkci směnky je typické, že již na počátku závazkového vztahu účastníci vědí, že na jeho konci bude plněno na směnku (na rozdíl od zajišťovací směnky).⁶³ Platební funkce směnky mohou mít dvě formy: placení směnkou (směnka *pro soluto*) nebo placení prostřednictvím směnky (směnka *pro solvendo*).

V prvním případě směnka plní funkci úhrady jiné povinnosti (nejčastěji platební) tak, že věřitel původního vztahu se stane věřitelem ze směnky, ať už na základě vystavení směnky, indosace nebo přijetí v jeho prospěch. Půjde o jakousi formu privativní novace⁶⁴, neboť původní pohledávka a původní dluh zaniknou splněním k okamžiku předání směnky⁶⁵ a namísto nich vznikne pohledávka směnečná a dluh

⁶⁰ Kovařík, Z. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 53-54. ISBN 978-7400-402-5

⁶¹ Čl. I § 1 bod 6. ZSŠ a usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 12. 1997, sp. zn. 9 Cmo 240/1997, citované v Kovařík, Z. *Přehled směnečné judikatury*. 4. vydání. Praha, 2010, s. 26. ISBN 978-80-7357-530-4

⁶² Kovařík, Z. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 58. ISBN 978-7400-402-5

⁶³ Sadecký, L. *Funkční postavení směnky pro soluto (směnky jako platidlo)*. Právní rádce, 2010, č. 11, str. 17

⁶⁴ § 1902 NOZ

⁶⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 12. 2006, sp. zn. 5 Cmo 426/2006, publikovaný v PR 4/2009 str. 148

směnečný. Proto je směnka *pro soluto* směnkou substitutivní⁶⁶ a předpokladem placení směnkou bude dohoda věřitele a dlužníka⁶⁷.

Ve druhém případě - placení prostřednictvím směnky – půjde o dohodu účastníků určitého právního vztahu o tom, že povinnost (také nejčastěji platební) bude uspokojena tak, že věřiteli bude proplacena směnka. Na závazku původním se nic nemění a věřiteli svědčí dva právní důvody právního vztahu – původní smlouva a směnka. V takovém případě lze hovořit o tzv. kumulativní novaci⁶⁸, a proto je tato směnka směnkou kumulativní⁶⁹. Tyto závazky budou existovat vedle sebe, dokud směnečný dlužník neuhradí směnečnou sumu.⁷⁰

Funkci zajišťovací, která je hlavní funkcí směnky, může mít směnka již od počátku své existence, může ji také nabýt později, nebo později naopak ztratit. Na rozdíl od platební směnky, zajišťovací směnka zde není proto, aby bylo primárně placeno ze směnky. Naopak, účastníci právního vztahu nadále mají zájem na trvání primárního závazku, avšak pro případ, že tento závazek nebude splněn řádně a včas, věřitel se může uspokojit na základě jiného prostředku – zajišťovací směnky. Po splatnosti zajištěného závazku a jeho nesplnění řádně a včas pak směnka získává funkci platební a pozbývá funkci zajišťovací.⁷¹ Je-li však směnkou zajištěná pohledávka uspokojena, má směnečný dlužník právo požadovat vrácení předmětu zajištění, tedy směnky.⁷²

Judikatura a praxe upřednostňují funkci zajišťovací. Důkazem může být rozsudek Vrchního soudu v Praze, v němž soud judikoval: „*nevyplývá-li z dokazování jednoznačně, zda byla mezi remitentem a směnečným dlužníkem dohodnuta platební nebo zajišťovací funkce směnky, je nutno vyjít z toho, že tuzemské směnky ve velké*

⁶⁶ Chalupa, R. *Zajišťovací směnka*. 1. vydání Praha: Linde, 2009, s. 33-34. ISBN 978-807-2017-560

⁶⁷ Viz rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 9. 1994 sp. zn. 5 Cmo 150/93, citovaný v Kovařík, Z. *Přehled směnečné judikatury*. 4. vydání. Praha, 2010, s. 75-76. ISBN 978-80-7357-530-4

⁶⁸ § 1902 věta druhá NOZ

⁶⁹ Chalupa, R. *Zajišťovací směnka*. 1. vydání Praha: Linde, 2009, s. 33-34. ISBN 978-807-2017-560

⁷⁰ Kovařík, Z. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 58-59. ISBN 978-7400-402-5

⁷¹ Kovařík, Z. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha, 2009, s. 3-5. ISBN 80-7400-182-2

⁷² Kovařík, Z. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha, 2009, s. 54. ISBN 80-7400-182-2

*převaze plní funkci zajištění. Platební funkce směnky, pro menší pravděpodobnost takového použití směnky, musí být prokázána spolehlivě.*⁷³

V praxi se můžeme setkat s případy, kdy směnečný věřitel vymáhá zároveň dluh ze zajištěného závazku i dluh směnečný. Na základě toho mu pak vzniknou dva exekuční tituly z jedné pohledávky. Hrabec⁷⁴ se staví striktně proti a považuje tuto situaci za nekorektní, nesolidní a v rozporu s dobrými mravy, na základě které dochází k bezdůvodnému obohacení směnečného věřitele. Traurig⁷⁵, Kovařík⁷⁶, jakož i Nejvyšší soud České republiky⁷⁷ však zastávají názor opačný, takový, že směnečné závazky nejsou ani akcesorické, ani subsidiární k závazku zajištěnému, proto je možné uplatňovat oba dva nároky, a to i souběžně, a zároveň rozhodnutí o jednom z nich netvoří překážku *res iudicata*. S tímto názorem lze souhlasit a dodat, že v případě, kdy věřitel získá tato dvě vykonatelná rozhodnutí, má dlužník právo se bránit dvojímu plnění v řízení o výkon rozhodnutí.⁷⁸ Pakliže však dojde k neoprávněnému převodu směnky před splatností zajištěného závazku, který následně bude řádně uhrazen, a nový majitel přes to bude požadovat úhradu směnečné sumy, směnečný dlužník má pouze kauzální námitky podle čl. I § 17 ZSŠ, v nichž musí prokázat, že majitel směnky jednal při nabývání směnky vědomě na škodu dlužníka. Toto může být prakticky velmi složité, neboť směnečný dlužník nemá žádný mimo směnečný vztah s majitelem směnky a poprvé jej ve většině případů spatří až při předložení směnky k přijetí či placení.⁷⁹ Nezbyvá, než dlužníkovi, jehož splnění dluhu bylo zajištěno zajišťovací směnkou, poradit, aby dbal uvedení zajišťovací doložky na směnce,⁸⁰ nebo aby proti zaplacení zajištěného dluhu požadoval vrácení zajišťovací směnky.

⁷³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 3. 2008, sp. zn. 5 Cmo 5/2008, publikovaný v SR 12/2008 str. 456

⁷⁴ Hrabec, J. *Legalita a legitimita dvou exekučních titulů při zajištění směnkou*. Právní rádce, 2010, č. 11, s. 13

⁷⁵ Traurig, V. *Ještě několik poznámek k zajišťovací směnce a legitimitě dvou exekučních titulů*. Právní rádce, 2011, č. 2, s. 48-49

⁷⁶ Kovařík, Z. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha, 2009, s. 57 an. ISBN 80-7400-182-2

⁷⁷ Viz např. rozsudek ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1839/2000, publikovaný v C 1389 nebo rozsudek ze dne 10. 6. 2009, sp. zn. 32 Cdo 2406/2007, publikovaný v C 7665

⁷⁸ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1839/2000, publikovaný v C 1389

⁷⁹ Ondřejová, D., *K některým problémovým otázkám spojeným s vymáháním zajišťovacích směnek*. Obchodněprávní revue, 2012, č. 11-12, str. 313-314

⁸⁰ Blíže viz kapitola 7.2.7. Zajišťovací doložka

Konečně lze upozornit na důsledky narovnání (§ 1903 NOZ) a privativní novace (§ 1902 NOZ) závazku, jenž směnka zajišťuje. Dosavadní závazky zanikají a směnečnému dlužníku tím vzniká možnost využití námitky zániku původního závazku.⁸¹

Dle nové terminologie přijaté na základě rekodifikace soukromého práva bychom mohli namísto funkce zajišťovací v některých případech (u směnky vlastní, směnky cizí na vlastní řad a zastřené směnky vlastní) hovořit o funkci utvrzovací dle § 2010 věty druhé NOZ, jenž je ustanovením dispozitivním. Účelem funkce utvrzovací „*totiž není dluh zajistit, jako tomu je u ručení, zástavy nebo dalších ve vlastním slova smyslu zajišťovacích institutů, ale posílit postavení věřitele jiným způsobem... Účelem je dát předem (tedy před splněním a zpravidla již při uzavírání smlouvy) najevo zvýšený zájem věřitele na náležitém splnění smluvní povinnosti.*“⁸² Rozdílem mezi zajištěním a utvrzením dluhu lze zřetelně spatřit při nesolventnosti dlužníka. V případě zajištění dluhu má věřitel jinou možnost získání své pohledávky (prodejem zástavy, plněním ručitele, atd.), avšak v případě utvrzení dluhu nesolventního dlužníka věřitel bohužel nedosáhne ani úhrady dluhu ani dluhu vyplývajícího z utvrzení. Zaplacení směnky však může být zaručeno směnečným rukojemstvím a směnka může být indosována. V těchto případech jsou směnečnými dlužníky také avalové a indosanti, a proto by směnka plnila funkci zajišťovací. Do doby, než by došlo k podpisu potencionálního směnečného rukojmího (avala) na směnku nebo k její indosaci, považuje autorka práce funkci směnky vlastní, směnky cizí na vlastní řad a zastřené směnky vlastní za utvrzovací.

⁸¹ Čl. I § 17 ZSŠ

⁸² *Důvodová zpráva k NOZ, konsolidované znění.* 2012, s. 475 [cit. 10. 1. 2014] dostupná z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

5. Druhy směnek

Platné směnečné právo České republiky, jakož i praxe znají pouze dva druhy směnek, a to směnku vlastní a směnku cizí. Směnka cizí je upravena v čl. I § 1 až 74 ZSŠ. Směnku vlastní upravují čl. I § 75 až 78 ZSŠ. Na první pohled nám může připadat, že směnce vlastní je věnována pouze nepatrná pozornost, vzhledem k její úpravě pouze ve čtyřech paragrafech. Není tomu tak, neboť čl. I § 77 stanovuje, že pokud to neodporuje povaze směnky vlastní, platí pro ni taxativně vyčtená četná ustanovení daná pro směnku cizí. To, že je primárně upravena směnka cizí a ustanovení upravující směnku vlastní pouze odkazují na úpravu směnky cizí, je dáno hlavně důvody historickými a legislativně-technickými.⁸³

V žádném případě nelze prvky směnky cizí a směnky vlastní směřovat do směnky jediné. Znamenalo by to neplatnost této směnky.⁸⁴ A proto jednotlivá směnka musí obsahovat buď jen prvky směnky vlastní, nebo jen prvky směnky cizí. Výjimkou z tohoto pravidla je označení směnky vlastní jako směnka cizí (a naopak) a označení směnečníka na směnce vlastní.⁸⁵

5.1. Směnka vlastní

Směnka vlastní, stejně jako směnka obecně, postrádá v zákoně definici. Příbyl ji definoval, jako „*cenný papír ze zákona převoditelný rubopisem, který byl vystaven ve formě a s obsahem stanoveným zákonem, ve kterém výstavce bezpodmínečně slibuje, že sám remitentovi (věřiteli) při splatnosti směnky zaplatí v místě ve směnce určeném směnečnou sumu ve směnce uvedenou.*“⁸⁶

Tzv. základní směnka vlastní (v její minimální podobě) bude mít jen dva účastníky: výstavce (trasanta) a remitenta (směnečného věřitele). Výstavce bude

⁸³ Kotásek, J. *Úvod do směnečného práva*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 20. ISBN 80-210-2855-6

⁸⁴ Chalupa, R. *Základy směnečného práva*. 2. vydání. Praha: Linde, 2008, s. 28-29. ISBN 978-807-2017-164

⁸⁵ Blíže viz kapitoly 5.2.1. Směnečná klauzule a 5.2.2. Bezpodmínečný slib zaplatit určitou peněžitou sumu.

⁸⁶ Příbyl, Z. *Směnečné právo*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1994, s. 23. ISBN 80-7066-932-2

jediným přímým dlužníkem (popř. spolu s avaly)⁸⁷ ze směnky, ve které bezpodmínečně slibuje zaplatit směnečnou sumu. Směnku vlastní díky tomu rozeznáme od směnky cizí, neboť obsahuje výraz „zaplatím“.⁸⁸

5.2. Směnka cizí

Ani trata se netěší zákonné definici. Cizí směnkou bude cenný papír, který obsahuje náležitosti stanovené zákonem a jímž „přikazuje výstavce v postavení postihového (nepřímého, regresního) dlužníka třetí osobě – směnečníkovi, aby zaplatil směnečnou sumu“⁸⁹ remitentovi. Přímým dlužníkem bude tedy pouze směnečník (popř. avalové). Nepřímými dlužníky pak výstavce a indosanti.

Hlavními rozdíly oproti směnce vlastní spočívají v tom, že směnka cizí bude mít ve své základní podobě tři účastníky, výstavce nebude hlavním směnečným dlužníkem a směnka bude obsahovat bezpodmínečný platební příkaz „zaplatěte“.

Výhodou směnky cizí je např. možnost obejít dvojí placení. Trasant, který má pohledávku za trasátem, jemu může přikázat ve směnce, ať celý dluh (nebo jeho část) zaplatí remitentovi, vůči kterému má naopak dluh trasant. Směnečníkovi pak vznikne povinnost směnečnou sumu zaplatit až přijetím (akceptací) směnky, nikoli už jejím vystavením, a od této chvíle se označuje jako příjemce (akceptant). Tento druh směnky je pro remitenta velmi výhodný, neboť v případě neakceptace směnky nebo nezaplacení směnečné sumy trasátem, se může obrátit na trasanta, jakožto osoby odpovědné za přijetí a zaplacení směnky (čl. I §9 ZSS).⁹⁰ v praxi se tato směnka vydává remitentovi již s akceptačním podpisem směnečníka, který předem výstavce od směnečníka získal, což ještě více posiluje jistotu remitenta.

⁸⁷ Nepřímými dlužníky budou pouze indosanti.

⁸⁸ Kotásek, J., Pihera, V., Pokorná, J., Raban, P., Vítek, J. *Kurs obchodního práva: právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 175. ISBN 978-807-1794-547

⁸⁹ Dědič, J. a kol. *Právo v podnikání*. 1. vydání. Praha: Prospektrum, 1999, s. 133. ISBN 80-7175-084-0

⁹⁰ Kotásek, J., Pihera, V., Pokorná, J., Vítek, J. *Právo cenných papírů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 127. ISBN 978-807-4005-152

5.3. Směnka cizí s redukcí účastníků

Jak již bylo řečeno, české směnečné právo zná pouze dva druhy směnek – vlastní, jež má ve svém základu dva účastníky (výstavce a remitenta) a cizí, která má účastníky tři (výstavce, směnečníka a remitenta). V praxi se však objevují určité směnky s redukováným počtem účastníků, jako je tzv. směnka na vlastní řad, zastřená směnka vlastní, apod., jež chápeme jen jako technické termíny, nikoli jako speciální druhy směnek. Tyto odrůdy směnek vždy budou spadat do kategorie směnek cizích. Počet účastníků je na nich snížen, ale pouze fakticky, kdy jedna osoba (výstavce) bude zastávat úlohy více směnečných účastníků. Účastníci základního vztahu na směnce chybět nemohou, pod sankcí neplatnosti.⁹¹

5.3.1. Směnka cizí na vlastní řad výstavce

Čl. I § 3 odst. 1 ZŠS dovoluje, aby směnka cizí zněla na vlastní řad výstavce. Výstavce se bude v této směnce objevovat i v postavení remitenta, neboť přikazuje směnečníkovi, aby zaplatil směnečnou sumu na jeho (výstavcův) řad. Vystupuje tedy jak v roli výstavce, tak i remitenta.⁹² Zároveň má dvě možnosti, jak se za něj označit. Buď uvede své jméno na místě určeném pro remitenta, nebo u jména výstavce přidá doložku „na řad můj vlastní“ („na řad náš vlastní“ v případě právnických osob).⁹³ Nevyhovující by bylo označení „na řad vlastní“, neboť „není zřejmé, na čí řad má směnečník platit, tj. zda má platit na „svůj vlastní řad“ (viz příkaz „zaplaťte na vlastní řad“) nebo „na řad výstavce“, čehož důsledkem je závěr o neplatnosti směnky.“⁹⁴

Je zřejmé, že směnka na vlastní řad nemůže být směnkou vlastní. Došlo by pak k tomu, že výstavce, jenž bezpodmínečně slibuje zaplatit stanovenou částku, by označil sám sebe za remitenta, a tedy musel plnit sám sobě. Přesto, že je tato směnka směnce vlastní velmi podobná, odlišíme je od sebe snadno. Výstavce směnky cizí na vlastní řad

⁹¹ Kotásek, J., Pihera, V., Pokorná, J., Vitek, J. *Právo cenných papírů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 128. ISBN 978-807-4005-152

⁹² Chalupa, R. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 49-50. ISBN 80-720-1570-2

⁹³ Kotásek, J., Pihera, V., Pokorná, J., Vitek, J. *Právo cenných papírů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 128. ISBN 978-807-4005-152

⁹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 7. 2007, sp. zn. 29 Odo 262/2006, publikovaný v C 5648

vystupuje v postavení věřitele, kdežto výstavce směnky vlastní vystupuje v postavení dlužníka.⁹⁵

Stejně jako u směnky cizí, dojde ke vzniku povinnosti směnečníka směnečnou sumu zaplatit až přijetím (akceptací) směnky. V případě směnečnickovy neakceptace bude výstavce odpovídat za zaplacení sám sobě, směnka však bude formálně platná, neboť obsahuje všechny podstatné náležitosti.⁹⁶

Zajímavá situace by vznikla převzetím rukojemství. Výstavce chce mít samozřejmě jistotu, že směnečná suma mu bude uhrazena, a pokud získá avala, který se podepíše na směnkou, bude si muset dávat pozor, jakou doložku pod jeho jméno uvede. Rukojmí totiž podle čl. I. § 31 odst. 4 SŠZ přejímá rukojemství pouze za výstavce směnky (pokud není stanoveno jinak). Podpis rukojmího na směnce na vlastní řad výstavci žádnou záruku poskytovat nebude, neboť „*osoba, která je na takové směnce zároveň výstavcem i majitelem, nemůže mít sama vůči sobě z této směnky žádných nároků, nemůže je mít ani proti tomuto rukojmímu, který má stejné postavení jako ona podle čl. I. § 32 odst. 1 SŠZ.*“⁹⁷

Výhodou oproti směnce vlastní bude to, že výstavce, který vystupuje v roli remitenta, může směnkou převést rubopisem, nebo ji uplatnit u směnečníka a vlastně s ní jakkoli disponovat, neboť je jejím majitelem.

5.3.2. Zastřená směnka vlastní

Zastřená směnka vlastní je také směnkou cizí, která má však stejný účel jako směnka vlastní. Úpravu nalezneme v čl. I § 3 odst. 2 ZSS. Výstavce na ní sám sobě přikazuje zaplatit určitou částku remitentovi. Výstavce tedy bude vystupovat i v roli směnečníka. O nutnosti zaznamenání jména výstavce i na místě určeném

⁹⁵ Chalupa, R. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 50. ISBN 80-720-1570-2

⁹⁶ Kovařík, Z. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 28. ISBN 80-7179-347-7

⁹⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 2. 2004, sp. zn. 5 Cmo 480/2003, publikovaný v SR 7/2005 str. 266

pro směnečníka hovoří Kovařík⁹⁸ a zastává názor, že jméno směnečníka je údajem povinným dle čl. I § 1 bodu 3. ZSŠ, který nelze nahradit doložkami, a tedy kolonka pro směnečníka musí být vyplněna. Stejný názor má i Chalupa⁹⁹, který dodává, že směnečníka je možné identifikovat např. formulací „směnečníkem jest výstavce“.

Ani u zastřené směnky vlastní není potřeba její akceptace k tomu, aby byla platná. Využije se pak odpovědnost výstavce směnky za akceptaci a zaplacení dle čl. I § 9 ZSŠ, přičemž výstavce bude nepřímým dlužníkem.

5.3.3. Cizí směnka na řad směnečníka

V této směnce vystupuje jedna osoba na straně směnečníka a remitenta. Výstavce tedy přikazuje, aby směnečník sám sobě zaplatil peněžitou sumu. Tato směnka nebude platná, neboť ZSŠ obsahuje normy kogentní, od nichž se lze odchýlit pouze tehdy, když to zákon výslovně dovoluje, a tomu tak v případě cizí směnky na řad směnečníka není.

5.3.4. Zastřená směnka vlastní na vlastní řad

Jedná se o zastřenou směnku vlastní (výstavce a směnečník jsou tatáž osoba), ve které výstavce zároveň sám sebe označuje i za remitenta. V konečném důsledku se na směnce objevuje jen jeden účastník. Přestože jde o kombinaci zastřené směnky vlastní a směnky cizí na vlastní řad, které ZSŠ dovoluje, vyskytuje se zde i zákonem nedovolená cizí směnka na řad směnečníka. Proto ani zastřená směnka vlastní na vlastní řad by nebyla platnou.¹⁰⁰ To dovedla česká judikatura¹⁰¹ i teoretici, a dokonce

⁹⁸ Kovařík, Z. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 29. ISBN 80-7179-347-7

⁹⁹ Chalupa, R. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 13. ISBN 80-720-1570-2

¹⁰⁰ Kovařík, Z. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 104. ISBN 978-7400-402-5

¹⁰¹ Viz např. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 11. 1995, sp. zn. 5 Cmo 699/94, publikovaný v SR 4/1996 str. 89a

i Chalupa, který ještě nedávno platnost směnky vlastní na vlastní řad uznával¹⁰², nakonec dovedl její neplatnost¹⁰³, čímž se názory teoretiků sjednotily.

5.4. Směnka komisionářská

Odstavec třetí § 3 čl. I ZSS nakonec dodává, že směnku lze vystavit na účet třetí osoby (tzv. směnka komisionářská nebo obstaraná). Opět se bude jednat o směnku cizí, tedy nikoli o samotný druh směnky, ale jen o určitý vztah mezi směnečnými účastníky.

Zdá se, že u směnky komisionářské dochází na rozdíl od předchozích zmíněných směnek ke zvýšení počtu účastníků směnečného vztahu, avšak není tomu tak. Vztahy mezi směnečnými účastníky se nijak nemění, ale faktickým (zastřeným) účastníkem právních vztahů krytých směnkou bude třetí osoba, na jejíž účet výstavce vydá směnku. Výstavce (komisionář) vystavuje směnku svým jménem na směnečníka, ale na účet třetí osoby (komitenta) a směnečník ji akceptuje a vyplatí na účet komitenta. Mezi výstavcem a třetí osobou jde o vztah komisionářský podle § 2455 an. NOZ, odtud pochází označení směnka komisionářská.¹⁰⁴

V případě komisionářské směnky je třeba na ní vyznačit tzv. zúčtovací doložku, která zřetelně označí třetí osobu, na jejíž účet má být placeno. Taková doložka může znít „směnku zúčtujte s panem J. K.“, čímž osoba komitenta zůstane skryta za komisionářem. Zastřou se tím vztahy, které zde jsou mezi komisionářem a komitentem, neboť ze směnky samé seznatelné nejsou. Komisionář k remitentovi ani směnečníkovi fakticky žádný vztah nemá.¹⁰⁵ Směnečníkem může být např. banka dlužníka, který je ve směnce označen jako směnečný komitent. Banka směnku

¹⁰² Chalupa, R. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 1. vydání. Praha: Linde, 1996, s. 57-58. ISBN 80-720-1036-0

¹⁰³ Chalupa, R. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 51-52. ISBN 80-720-1570-2

¹⁰⁴ Kovařík, Z. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 29-30. ISBN 80-7179-347-7

¹⁰⁵ Kovařík, Z. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 105. ISBN 978-7400-402-5

akceptuje (akceptace může být vázána na splnění podmínek vyplývajících ze smlouvy o akreditivu) a na účet komitenta zaplatí směnečný dluh.¹⁰⁶

5.5. Blankosměnka

Dalo by se říct, že blankosměnka (či biancosměnka) není odnoží ani směnky vlastní ani směnky cizí, neboť nesplňuje podmínku vyjádřenou v čl. I § 2 odst. 1 a čl. I § 76 odst. 1 ZSŠ.¹⁰⁷ Ty ukládají sankci neplatnosti, pokud na směnce chybí některá podstatná náležitost. V takovém případě není možno konvalidovat směnku dodatečným doplněním daných náležitostí. Čl. I § 10 ZSŠ ale umožňuje, i když ne explicitně, vydání blankosměnky, tedy „*směnky neúplné, povětšinou neobsahující alespoň jednu podstatnou náležitost a které jsou do oběhu dány s úmyslem, že budou určitým způsobem doplněny na hotové směnky.*“¹⁰⁸ Musí být tedy dán úmysl k tomu, aby směnka neobsahovala podstatnou náležitost a aby tato náležitost byla doplněna dodatečně, nepostačí pouhé opomenutí, jehož důsledkem by byla neplatnost směnky.¹⁰⁹

Důvod vzniku blankosměnky nalezneme v obchodních vztazích, kde dochází k potřebě vydat směnku (nejčastěji s funkcí zajišťovací), aniž by byly známy všechny skutečnosti, jež jsou nutné pro platnost směnky. Než budou tyto skutečnosti známy, dojde k vydání listiny obsahující bílá místa a zároveň k uzavření smlouvy (a to i konkludentně), ve které dlužník zaváže nabyvatele dané listiny, aby ji určitým způsobem za určitých podmínek vyplnil, čímž vzniká vyplňovací právo majitele směnky. Až vyplněním bílých míst na listině vznikne směnka s účinky *ex tunc*.¹¹⁰

Vyplňovací právo je samostatným, neodvolatelným, děditelným a převoditelným právem majetkového charakteru doplnit na blankosměnce bílá místa, které může

¹⁰⁶ Chalupa, R. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 52. ISBN 80-720-1570-2

¹⁰⁷ Kovařík, Z. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha, 2009, s. 75. ISBN 80-7400-182-2

¹⁰⁸ Chalupa, R. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 90. ISBN 80-720-1570-2

¹⁰⁹ Chalupa, R. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 90. ISBN 80-720-1570-2

¹¹⁰ Kotásek, J., Pihera, V., Pokorná, J., Raban, P., Vitek, J. *Kurs obchodního práva: právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 201-203. ISBN 978-807-1794-547

vzniknout jedině smlouvou. Je převáděno a přechází společně s blankosměnkou¹¹¹ a zaniká vyplněním blankosměnky, uplynutím doby pro jeho výkon nebo vzdáním se vyplňovacího práva odevzdáním nevyplněné listiny dlužníkovi.¹¹² Vyplňovací právo musí být vykonáno v souladu se smlouvou směnečných účastníků, ale v případě, že majitel blankosměnku vyplní odlišně od smlouvy, není směnka z tohoto důvodu neplatná. Pouze to zakládá námitku dlužníka podle čl. I § 10 ZSŠ.¹¹³

Přesto, že to z čl. I § 10 ZSŠ není na první pohled zřejmé, dovodíme, že je třeba, aby blankosměnky obsahovaly podpis jejího vydavatele, nejčastěji výstavce, nebo směnečníka (v tomto případě se blankosměnkám říká blankoakcepty). Nutností dále je, aby z listiny bylo zřejmé, že se má stát směnkou. Nejvhodnější bude, aby obsahovala bezpodmínečný slib či příkaz, v němž se vyskytuje slovo „směnka“. Vidíme tedy, že není možné podepsat čistý papír, který by byl následně doplněn na směnku. Pak už jen záleží na vůli účastníků, zda určitá místa nechají nevyplněná či nikoli.¹¹⁴

Je zřejmé, že blankosměnky budou výhodné pro jejího majitele, avšak nebezpečné pro směnečného dlužníka, neboť ten ztrácí odevzdáním listiny možnost s ní v budoucnu jakkoli disponovat a mít nad jejím vyplněním kontrolu. Proto bude vhodné sjednat precizně podmínky realizace vyplňovacího práva. Příhodné bude sjednávání blankosměnek, jež mají zůstat v úschově u prvního majitele bez možnosti obchodování s nimi (tzv. depotní blankosměnky), nebo blankosměnek s vyloučením indosace.¹¹⁵

Někdy je obtížné rozpoznat, zda se jedná o blankosměnku. Např. pokud směnka obsahuje všechny podstatné náležitosti, ale účastníci měli vůli ponechat volné místo pro náležitosti nepodstatné. Pokud tedy na směnce není uveden např. den splatnosti směnky, bude rozhodovat vůle směnečných účastníků, zda opomněli údaj vyplnit, nebo bylo majiteli směnky ponecháno vyplňovací oprávnění pro tento údaj, nebo zda

¹¹¹ Viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 9. 2008, sp. zn. 29 Odo 1407/2006, publikovaný v C 6766

¹¹² Chalupa, R. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 93-95. ISBN 80-720-1570-2

¹¹³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 10. 1998, sp. zn. 5 Cmo 125/98, publikovaný v SR 4/1999 str. 126a

¹¹⁴ Kovařík, Z. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha, 2009, s. 76. ISBN 80-7400-182-2

¹¹⁵ Chalupa, R. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 96-97. ISBN 80-720-1570-2

účastníci záměrně údaj nevyplnili proto, aby dali příležitost zákonné domněnce splatnosti na viděnou.

5.6. Směnka domicilovaná

§ 1955 NOZ stanoví subsidiární princip donosnosti, který znamená, že peněžitý dluh plní dlužník v místě bydliště nebo sídla věřitele, pokud není dohodou stanoveno jinak. Naopak u směnečných závazků platí subsidiární princip odnosnosti, tedy že dlužník má plnit v místě svého bydliště nebo sídla, pokud účastníci neurčí jinak. Čl. I § 4 ZSŠ pak upravuje právě tu situaci, kdy je místo plnění určeno jinak. Jde o tzv. domicilovanou neboli umístěnou směnku, která je splatná u třetí osoby, a to buď v místě směnečnickova bydliště, nebo v místě jiném (a to i u remitenta¹¹⁶).

Domicilace má nejen charakter umístění platebního místa u třetí osoby, ale hlavně označení osoby, která má provést úhradu směnečného dluhu (tzv. domicilát). Sama se nestává směnečným dlužníkem, je však prostředníkem, který fakticky plní povinnosti ze směnky, a to pomocí prostředků (peněz), jež náleží směnečnému dlužníkovi. Mezi směnečným dlužníkem a domicilátem je patrný příkazní vztah dle § 2430 NOZ. Domicil (umístění) může určit výstavce směnky, protože právě výstavce určuje platební místo a domicil má platební místo upřesňovat (nikdy nahrazovat a už vůbec být s ním v rozporu¹¹⁷). Směnečník může směnku domicilovat také, ale pouze při akceptu¹¹⁸ a v případě, že směnku cizí nedomiciloval již výstavce. Platební místo vždy určeno být musí (i když zprostředkovaně – bližší viz kapitola 7.2.2. Údaj místa, kde má být placeno a domicilační doložka), směnečník jej nemůže nahradit domicilační doložkou. Domicilační právo má v poslední řadě také majitel blankosměnky, na něhož bylo převedeno vyplňovací právo.¹¹⁹

¹¹⁶ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 07.02.2006, sp. zn. 7 Cmo 505/2004, [online]. [cit. 1. 3. 2014]. dostupný z: <http://kraken.slv.cz/VSOL7Cmo505/2004>

¹¹⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 6. 1999, sp. zn. 9 Cmo160/1999, citovaný v Kovařík, Z. Přehled směnečné judikatury. 4. vydání. Praha, 2010, s. 21. ISBN 978-80-7357-530-4

¹¹⁸ Čl. I § 27 odst. 1 ZSŠ

¹¹⁹ Kovařík, Z. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 128-129. ISBN 978-7400-402-5

Domicilace představuje způsob, jak bezhotovostně zaplatit směnečnou sumu. Je logické, že bez současného vydání směnky směnečný dlužník odmítne platit, stejně tak majitel směnky nebude chtít směnku vydat bez řádného zaplacení. Časté a ideální řešení představuje směnka domicilovaná na banku dlužníka. Směnečný věřitel využije prokuraindosamentu (zmocňovacího rubopisu) a pověří svou banku k presentaci směnky a inkasu směnečného dluhu. Banka směnečného věřitele korespondenční cestou prezentuje směnku u banky dlužníka a v konečné fázi obdrží směnečnou sumu, jež připiše na účet směnečného věřitele.¹²⁰

¹²⁰ Chalupa, R. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 54. ISBN 80-720-1570-2

6. Podstatné náležitosti směnky

Předchozí kapitoly byly věnovány pojmu a druhům směnek. Tato kapitola půjde víc do hloubky a vysvětlí podstatné náležitosti jednotlivých druhů směnek, které je charakterizují a bez kterých bychom se o pojmu směnky vůbec nemohli bavit.

Čl. I § 1 a čl. I § 75 ZSŠ stanovují, co musí směnka cizí a směnka vlastní obsahovat. Nehovoří o podstatných náležitostech, jako tomu bylo v § 3 a § 104 směnečného zákona č. 1/1928 Sb. z. a n. Proto musíme sami dovodit, které z náležitostí, jež směnka musí obsahovat, jsou podstatné a které jsou nepodstatné.

6.1. Podstatné náležitosti směnky cizí

Všechny podstatné náležitosti směnky cizí nalezneme v čl. I § 1 ZSŠ. Ne ale všechny tam upravené náležitosti jsou podstatnými. Za podstatné náležitosti směnky cizí označujeme ty náležitosti, které na listině musí být bezpodmínečně uvedeny, aby se jednalo o směnku cizí a tato nebyla neplatná dle čl. I § 2 odst. 1 ZSŠ. Jsou to směnečná klauzule, bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou peněžitou sumu, jméno směnečníka, jméno remitenta, datum vystavení směnky a podpis výstavce. Naopak nepodstatnými náležitostmi jsou údaj splatnosti, údaj místa, kde má být placeno, a místo vystavení směnky, které se, když na směnce chybí, zjistí pomocí domněnek, jež nalezneme v čl. I § 2 odst. 2, 3 a 4 ZSŠ.

Velmi často právě kvůli chybějícím nebo nesprávně uvedeným náležitostem směnek dochází k tomu, že jsou směnky soudem prohlášeny za neplatné. V nedávné době také docházelo ke sporům ohledně rámečků na směnkách¹²¹, které vyřešil až Nejvyšší soud České republiky¹²². Mnohdy i odborníci, natož laici, přehlédnou skutečnost, na základě které pak směnka nebude platná. Proto se v praxi vyskytují běžně dostupné směnečné formuláře, které na malé ploše soustřeďují veškeré předepsané

¹²¹ Viz např. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 6. 1998, sp. zn. 5 Cmo 780/1997 nebo rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 11. 2001, sp. zn. 13 Cmo 6/2000, citované v Kovařík, Z. *Přehled směnečné judikatury*. 4. vydání. Praha, 2010, s. 38. ISBN 978-80-7357-530-4

¹²² Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 8. 2011, sp. zn. 29 Cdo 722/2010, publikovaný v C 10194

náležitosti směnek. Tyto formuláře dávají směnečným účastníkům větší jistotu, neboť jedině, co tito musí udělat, je vyplnit na formuláři určená místa uvedeným způsobem.

Takto vypadá líc typického formuláře směnky cizí¹²³:

Podpis příjemce	dne <u>20</u>	Kč	hal	
	<small>Místo a datum vystavení (měsíc slovy)</small>			
	Za tuto směnku zaplatíte dne		20	
	na řad:	<small>Měsíc slovy</small>		
	<small>komu</small>			
	Kč	hal		
	<small>Částka slovy</small>			
	Směnečník:			
	Splatno v:	<small>Místo placení</small>		
	u:	<small>Domicil</small>		
		<small>Jméno, adresa a podpis výstavce</small>		

Na rubu pak nalezneme prostor pro indosamenty.

6.1.1. Směnečná klauzule

Směnečnou klauzulí je označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny a vyjádřené v jazyku, v kterém je tato listina sepsána.¹²⁴ Účelem směnečné klauzule bude informovat osoby, které by se směnkou přišly do styku, že jde o směnku. Je tedy třeba přítomnosti listiny, na níž bude slovo směnka v určitém jazyce a na určitém místě. V případě jakékoli nejasnosti, jakékoli odlišnosti od zákona by směnka byla neplatná dle čl. I § 2 odst. 1 ZSŠ.

Listinné podobě směnky je věnována kapitola 4.2. Pojmové znaky směnky, kde je mj. uvedeno, že směnka nemůže být uzavřena ústně a nemůže mít ani zaknihovanou podobu.

Listina musí být pod sankcí neplatnosti jako směnka označena. Nebude postačovat jiné vyjádření jako např. „trata“, „směnečná listina“, „směnečný úpis“,

¹²³ Formulář získaný z: Kotásek, J., Pihera, V., Pokorná, J., Vitek, J. *Právo cenných papírů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 125. 978-807-4005-152

¹²⁴ Čl. I § 1 bod 1 ZSŠ

apod. Směnka však může být platně označena jako „vistasměnka“, „solasměnka“, „cizí směnka“, „primasměnka“, apod.¹²⁵

Jazyk označení „směnka“ bude totožný s jazykem, v němž je směnka sepsána. Celý základní text směnky tedy musí být ve stejném jazyce.¹²⁶ Není vyloučena možnost vícejazyčných směnek, a pravdou je, že jejich vydávání je časté, avšak i u nich musí být základní text sepsán v týchž jazycích. V případě, že směnka bude v jednom jazyce kompletní a ve druhém nekompletní, bude platná, neboť je zachována jednotnost alespoň jednoho jazyka.

Jednotnost jazyka není nutná v případě geografických údajů, které mají v jazyce směnky svůj ekvivalent. Např. na směnce sepsané v češtině je možné označit místo vystavení směnky jako Vídeň nebo Wien. U názvů, které nemají v českém jazyce ekvivalent, jako je např. Frankfurt, se na směnku logicky запиše tento údaj. Stejně tak jména účastníků je třeba sepsat v jejich originálním znění, není např. možné zapsat jméno George Blind jako Jiří Slepý.¹²⁷

Jednotnost jazyka co do základního textu směnky se netýká vedlejších doložek, které v jiném jazyce být uvedeny mohou a neplatnost směnky to nezpůsobí. K těmto doložkám se však nebude přihlížet. Stejně tak se zákonná formulace „jazyk listiny“ nebude týkat dalších směnečných prohlášení, jako je akceptace, indosace, apod. Tyto mohou být učiněny v jazyce odlišném od jazyka textu směnky.¹²⁸

Co se týče umístění slova „směnka“, je třeba, aby bylo pojato do vlastního textu listiny. Slovo „směnka“ tedy nemůže být uvedeno samostatně (např. v nadpise) či nesouvisle mimo vlastní text listiny (např. v rámečku, jež má zřejmý význam vyloučení z textu listiny).¹²⁹ v takovém případě by směnka byla neplatná dle čl. I § 2 odst. 1 ZSŠ. Nezáleží pak na typu či velikosti písma slova „směnka“, ale „je

¹²⁵ Chalupa, R. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 9. ISBN 80-720-1570-2

¹²⁶ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. 29 Cdo 427/2009, publikovaný v C 9482

¹²⁷ Kovařík, Z. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 8. ISBN 80-7179-347-7

¹²⁸ Chalupa, R. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 10. ISBN 80-720-1570-2

¹²⁹ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 8. 2011, sp. zn. 29 Cdo 722/2010, publikovaný v C 10194

*podstatné, zda spolu s textem, do kterého je vepsáno, tvoří souvislý a na sebe navazující text nevzbuzující pochybnost, že je jeho součástí.*¹³⁰

6.1.2. Bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou peněžitou sumu

Směnka cizí se vyznačuje, jak již bylo uvedeno, tím, že v ní účinkují nejméně tři účastníci – výstavce, směnečník a remitent. Výstavce v ní bezpodmínečně příkazuje směnečníkovi zaplatit směnečnou sumu.¹³¹ Jak tento příkaz, tak i peněžitá suma, musí splňovat určité náležitosti.

Formulace bezpodmínečného příkazu bude běžně znít výrazem „zaplaťte“. Je také možno využít jiného výrazu, který nevzbuzuje pochyb o tom, že se jedná o bezpodmínečný příkaz (např. „příkazuji zaplatit“, „za tuto směnku zaplatíte“¹³²). Nepřípustné bude věcně nesprávná formulace jako např. „za tuto směnku daruji“, „touto směnkou zmocňuji k zaplacení“.¹³³ Důležitá však bude bezpodmínečnost tohoto příkazu. V případě podmíněnosti platebního příkazu bychom popřeli princip abstraktnosti, nespornosti a volné převoditelnosti směnky, a tedy institutu směnky jako takového. Vázat splnění směnečné povinnosti na splnění podmínky by znamenalo neplatnost směnky.

Suma určená k úhradě musí být peněžitá. Jakékoli jiné plnění (např. ve zlatě, drahých kovech) by zakládalo neplatnost směnky. Je třeba pamatovat na zákon č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti, kterým byly zakázány platby v hotovosti překračující celkovou hodnotu 350 000,- Kč. Porušení této povinnosti je sankcionováno pouze veřejnoprávními pokutami a nebude se dotýkat platnosti směnky.¹³⁴

Tato peněžitá suma pak musí být určitá. Ze směnky musí být nepochybně jasné, jak vysoká je suma (nelze např. odkazovat na jiný vztah slovy „zaplaťte tolik, kolik jste

¹³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 7. 5. 2003, sp. zn. 29 Odo 430/2002, publikovaný v C 1893

¹³¹ Čl. I § 1 bod 2. ZSŠ

¹³² Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 29 Cdo 802/2010, publikovaný v C 10504

¹³³ Chalupa, R. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 11. ISBN 80-720-1570-2

¹³⁴ Kovařík, Z. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 13-14. ISBN 978-807-4003-851

slíbil“), přičemž nezáleží na tom, zda je uvedena slovy, čísly nebo obojím. V případě rozporu mezi slovním a číselným vyjádřením peněžité sumy platí suma vyjádřená slovy, ať už je nižší nebo vyšší, než ta vyjádřená čísly.¹³⁵ Pokud se ale na směnce vyskytuje jen více sum číselných, nebo jen více sum slovních, bude platit ta z nich, která je nejnižší.¹³⁶ Takže pokud by se na směnce objevilo „deset tisíc“, „a k tomu dva tisíce“, „2000“ a „1000“, platnou bude pouze suma vyjádřená jako „dva tisíce“, neboť ze slovních vyjádření, která mají před číselnými přednost, platí to nejnižší.

Určitá má být i měna peněžité sumy.¹³⁷ Tou může být jakákoli existující měna, i jiná než je měna platebního místa (pokud tato není v platebním místě v oběhu, lze částku zaplatit v tuzemské měně podle hodnoty, kterou má v den splatnosti¹³⁸). Směnka obsahující měnu neexistující v den jejího vystavení, by nebyla platnou. Soudy České republiky se touto otázkou zabývaly v souvislosti se zánikem Československa, kdy se ještě vyskytla spousta směnek v Kčs a byla napadena jejich platnost. Soudy dovodily, že platnosti směnky nebude na újmu fakt, že směnka byla vydaná před 8. 2. 1993 (den měnové odluky) v Kčs, neboť tato měna do té doby existovala a pro platbu směnečné sumy se využijí pravidla přepočtu peněžitých závazků¹³⁹.¹⁴⁰ Naopak „*Směnka vystavená na koruny československé (Kčs) po 8. 2. 1993 není platnou směnkou cizí, protože neobsahuje příkaz zaplatit určitou peněžitou sumu.*“¹⁴¹

Jak je tomu v případě haléřů? v roce 1998 se soudy zabývaly platností směnek, které obsahovaly sumu znějící na jednotky haléřů (1 a 5 haléře byly zrušeny již 30. 4. 1993, ještě před vydáním těchto směnek). Tehdy šlo o směnky domicilované, u banky směnečného dlužníka a soudy prohlásily, že směnky jsou platné, neboť v případě bezhotovostního styku je možné realizovat i platby v jednotkách haléřů.¹⁴²

¹³⁵ Čl. I § 6 odst. 1 ZSŠ

¹³⁶ Čl. I § 6 odst. 2 ZSŠ

¹³⁷ Viz rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18. 6. 1996, sp. zn. 4 Cmo 386/96, citovaný v Kovařík, Z. Přehled směnečné judikatury. 4. vydání. Praha, 2010, s. 15. ISBN 978-80-7357-530-4

¹³⁸ Čl. I § 41 odst. 1 ZSŠ

¹³⁹ § 1 odst. 4 zákona č. 60/1993 Sb, o oddělení měny: „*Nominální hodnota závazků a pohledávek vyjádřená v korunách československých se ke dni oddělení měny přepočte na koruny české v poměru jedna ku jedné.*“

¹⁴⁰ Rozsudek Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 29. 4. 1994, sp. zn. 5 Cm 51/94, publikovaný v SR 3/1995 str. 67a

¹⁴¹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 6. 1995, sp. zn. 5 Cmo 527/94, publikovaný v PR 4/1996 str. 176

¹⁴² Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 11. 1999, sp. zn. 9 Cmo 672/98, publikovaný v BA 5/2001 str. 67

Spornost by se mohla jevit v případě hotovostní platby. Ani tehdy by však směnka nebyla neplatnou. Haléře totiž nejsou měnou. Existující měnou je koruna česká, která se dělí na 100 haléřů.¹⁴³ Obecným zvykem je zaokrouhlování haléřů na koruny (do čtyřiceti devíti včetně se zaokrouhluje dolů, od padesáti včetně se zaokrouhluje nahoru), a proto směnka znějící na sumu nezaokrouhlenou na koruny, by byla platná.

Měna musí být na směnce uvedena jednotně, jinak by šlo o směnku neplatnou. Nemůže být tedy u jednoho údaje sumy (např. u číselného) měna odlišná od měny údaje jiného (např. slovního). Tato kolize není v zákoně, na rozdíl od kolizí částek, řešena.¹⁴⁴ Pokud je ale suma udána druhem peněz, který má stejné označení (např. „koruna“), avšak různou hodnotu ve státě vystavení (koruna norská) a ve státě placení (koruna česká), má se za to, že je tím míněn druh peněz platebního místa.¹⁴⁵

Jazyk směnečné sumy je taktéž důležitý, neboť, jak již bylo uvedeno, je nutné, aby směnka byla sepsána v jednotném jazyce. Jednotnost jazyka se týká i směnečné sumy včetně měny. Nejvyšší soud České republiky řešil případ, kdy směnka byla sepsána v českém jazyce, ale měna byla označena jako „swiss francs“. Soud tento případ uzavřel zamítnutím dovolání a potvrzením rozhodnutí soudů nižších stupňů o neplatnosti této směnky, neboť směnka odporovala ustanovení o jazykové jednotnosti. Měna na směnce měla být uvedena jako „švýcarský frank“ nebo jen jako „CHF“, což je označení ISO kódu.¹⁴⁶

6.1.3. Jméno směnečníka

Další podstatnou náležitostí cizí směnky je jméno toho, kdo má platit.¹⁴⁷ Směnečník je adresátem směnečného příkazu a zavázaným, tedy směnečným dlužníkem, se stává až akceptací směnky (poté se mu říká příjemce, též akceptant).

¹⁴³ § 13 zákona č. 6/1993 Sb. o České národní bance

¹⁴⁴ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 9. 1994, sp. zn. 5 Cmo 229/94, publikovaný v SR 3/1996 str. 56a

¹⁴⁵ Čl. I § 41 odst. 4 ZSŠ

¹⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. 29 Cdo 427/2009, publikovaný v C 9482

¹⁴⁷ Čl. I § 1 bod 3. ZSŠ

ZSŠ nestanoví, co je to jméno a s jakou přesností je třeba ho na směnce zaznamenat. Vrchní soud v Praze po projednání případu, kdy směnečník nebyl na směnce uveden pod názvem vedeným v obchodním rejstříku, uzavřel věc tak, že potvrdil odpůrce směnečníkem, neboť postačí, že je údaj směnečníka určitý do té míry, aby nebylo možno pochybovat o identitě směnečníka a akceptanta.¹⁴⁸ Tento názor je dle názoru autorky práce nutno přizpůsobit novým přepisům soukromého práva a poměrům moderní doby. V případě, kdy ZSŠ neupravuje určitou záležitost, užije se obecných ustanovení občanského práva. Od 1. 1. 2014 NOZ uvádí, že jménem fyzické osoby je její osobní jméno a příjmení, popř. další jména a rodné příjmení, která mu podle zákona náležejí.¹⁴⁹ Jménem právnické osoby je její název¹⁵⁰, který se zapisuje do veřejného rejstříku.¹⁵¹ Každým rokem jen do obchodního rejstříku přibývají desetitisíce nových právnických osob.¹⁵² Když tento stav porovnáme se stavem v roce 1995, kdy bylo vydáno zmíněné rozhodnutí, je nyní počet právnických osob o statisíce větší. Každá z nich má svůj název, který je originálním, nezaměnitelným, uceleným a jedinečným jménem (na rozdíl od jmen fyzických osob). Pokud bychom část názvu vynechali, jak tomu bylo ve zmiňovaném případě řešeném soudem, nejednalo by se o existující subjekt, popř. by byla směnečníkem jiná právnická osoba, jejímž jménem je tento nepřesný název. Neznamená to sice neplatnost směnky, neboť jméno směnečníka uvedeno je (i když neexistuje), ale osobu, která směnku podpisem akceptuje, by bylo možno považovat za avala (čl. I § 31 odst. 3 ZSŠ) a nikoli za směnečníka, protože akceptace nenahrazuje údaj o směnečníkovi¹⁵³, což je důsledkem již zmíněné směnečné přísnosti. Bude zajímavé sledovat, zda se judikatura a doktrína pružně přizpůsobí změnám v této oblasti.

¹⁴⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 3. 1995, sp. zn. 5 Cmo 387/94, publikovaný v SR 2/1996 str. 31

¹⁴⁹ § 77 NOZ

¹⁵⁰ § 132 NOZ

¹⁵¹ § 120 NOZ

¹⁵² Údaje získané ze statistiky ČEKIA (*databáze MagnusWeb*) dne 10. 2. 2014, dostupné z: <http://archiv.bisnode.cz/cz/archiv-tiskovych-zprav/315-tz120116>

¹⁵³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 11. 1995, sp. zn. 5 Cmo 647/94, publikovaný v SR 3/1996 str. 55

Jinak by tomu bylo u fyzických osob. Chalupa uvádí, že je nutné, aby bylo objektivně možné směnečníka dostatečně přesně určit.¹⁵⁴ Na příkladu jména „Petr Tomáš“ je možno ukázat důsledky nedostatečné identifikace směnečníka. U takového jména není jasné, zda je příjmením Petr nebo Tomáš, navíc, lidí s příjmením Petr a Tomáš jsou v České Republice stovky. Směnka však bude platná, neboť jméno směnečníka je uvedeno. Majitel směnky si může vybrat kteréhokoli Petra Tomáše a předložit jemu směnku k akceptaci, které se pravděpodobně u nesprávného Petra Tomáše nedočká, a kdyby přece jen ano, akceptant se stane směnečně zavázaným. Neakceptoval-li by Petr Tomáš směnku, remitent se může obrátit na výstavce, jakožto na osobu odpovědnou za přijetí a zaplacení směnky. V případě, že bude uvedena také adresa směnečníka, a lze to jen doporučit, již bude údaj určen přesněji a jiný Petr Tomáš nebude pro akceptaci směnky připadat v úvahu.

Na platnost směnky tedy nebude mít vliv existence či neexistence směnečníka nebo správnost či nesprávnost jeho uvedeného jména, pokud směnka bude formálně dokonalá. Pokud jako směnečník bude uvedena neexistující společnost „A.A.K. s.r.o.“, směnka bude platná.¹⁵⁵ Přímý dlužník ze směnky však bude nepostižitelný, neboť neexistuje, a tak se remitent bude obracet na nepřímé směnečné dlužníky s reálnou šancí na uspokojení.

Zda směnka bude platnou či nikoli bude záležet na označení směnečníka. Neplatnou by směnka byla, kdyby nedostatek právní osobnosti byl z označení směnečníka zřejmý. Platná by byla i tehdy, kdyby „A.A.K. s.r.o.“ byla ve skutečnosti např. sdružení podnikatelů bez právní subjektivity. Naopak, je-li např. jako směnečník označen „obecní úřad“, pak se jedná o neplatnou směnku.¹⁵⁶

Jméno směnečníka je tedy údajem, který na směnce nesmí chybět pod sankcí neplatnosti směnky. Zákon uvádí „jméno směnečníka“ - není tedy možné jej určit zprostředkovaně pouze odkazem na funkci („starosta obce Šenov“) nebo rodinný vztah

¹⁵⁴ Chalupa, R. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 14. ISBN 80-720-1570-2

¹⁵⁵ Chalupa, R. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 14. ISBN 80-720-1570-2

¹⁵⁶ Chalupa, R. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 14. ISBN 80-720-1570-2

(„otec Karla“). Jméno zde vždy musí figurovat.¹⁵⁷ Jediným možným případem určení směnečníka zprostředkovaně bude případ zastřené směnky vlastní, směnečník však vždy musí být uveden na místě pro směnečníka určeném. Nelze tedy např. u zastřené směnky vlastní zapsat k údají výstavce doložku „též směnečník“, ale na místě určeném pro směnečníka je třeba znovu zapsat výstavcovu jméno, popř. zprostředkování na něj. Tím bude splněna náležitost „jména směnečníka“, neboť jméno výstavce uvedeno bude.

Směnečníků může být i více. V tomto případě budou kumulativně zavázáni, nikdy alternativně, a příkaz zaplatit směnečnou sumu bude adresován všem dohromady.¹⁵⁸ Obvyklé místo pro označení směnečníka je levá dolní část líce směnky. Osoba, která bude na tomto místě označena, bude směnečníkem, i když nebude výslovně stanoveno, že jím je.¹⁵⁹

6.1.4. Jméno remitenta

Čl. I § 1 bod 6. ZSŠ stanoví jako další podstatnou náležitost směnky cizí jméno toho, komu nebo na jehož řad má být placeno (remitent, asignatář, popř. indosatář). Remitentem se označuje prvotní věřitel ze směnky. Ten však může směnku převádět rubopisem – může se tedy stát indosantem, jenž převádí směnku na indosatáře pomocí indosamentu¹⁶⁰. Majitelem směnky se remitent stane až řádným získáním směnky do svého držení.¹⁶¹

Opět platí, stejně jako u směnečníka, že nelze údaj remitenta určit zprostředkovaně. Pouze v případě směnky vystavené na vlastní řad by bylo možné, aby výstavce na místo ve směnce určené pro remitenta uvedl znovu vlastní jméno nebo doložku např. „remitentem jest výstavce“, „na řad výstavce“. Tím bude splněna náležitost jména remitenta, neboť jméno výstavce uvedeno bude.

¹⁵⁷ Chalupa, R. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 13. ISBN 80-720-1570-2

¹⁵⁸ Kovařík, Z. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 12. ISBN 80-7179-347-7

¹⁵⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 5. 1999, sp. zn. 5 Cmo 657/98, citované v Kovařík, Z. *Přehled směnečné judikatury*. 4. vydání. Praha, 2010, s. 19. ISBN 978-80-7357-530-4

¹⁶⁰ Čl. I část první oddíl 2. ZSŠ

¹⁶¹ § 520 odst. 1 NOZ

Není potřeba, aby ve směnce označený remitent skutečně existoval, stejně jak bylo uvedeno u směnečníka. Směnka přesto bude platná. Nebude však možné vykonat práva z ní vyplývající, neboť pokud neexistuje remitent, nemá kdo být věřitelem a směnka nebude mít majitele, neboť zde není nikdo, kdo by ji získal do své držby.

Kovařík¹⁶² uvádí, že remitent nemusí být určen svým úplným jménem, postačí, že je označen tak, že ho toto označení legitimuje. Opět je ale třeba odkázat na ustanovení NOZ¹⁶³, která stanovují, co se myslí jménem fyzické a právnické osoby. Bude-li použit příklad s Petrem Tomášem, jakýkoli Petr Tomáš může být potenciale legitimován k výkonu práv ze směnky¹⁶⁴. Pouze ten Petr Tomáš, který by měl směnku v držbě, by se však legitimovaným stal. Právnické osoby by měly být označeny celým svým názvem (neboť název je jejich jménem, více viz kapitola 6.1.3. Jméno směnečníka), a nestane-li se tak, na směnce bude označena jako remitent neexistující osoba. Nemohlo by pak dojít ani k indosaci a ani k výkonu práv ze směnky. Pokud by ale k indosaci přece jen došlo, musíme se zeptat, bude indosatář oprávněným majitelem směnky? Čl. I § 16 odst. 1 ZSŠ říká, že o tom, kdo má směnku v rukou, platí, že je řádným majitelem, prokáže-li své právo nepřetržitou řadou indosamentů. O nepřetržitou řadu indosamentů půjde tehdy, kdy první indosant na rubu bude totožný s remitentem uvedeným na líci, a případní následní indosanti budou totožní s bezprostředně přechozími indosatáři.¹⁶⁵ V případě, že poslední indosatář prokáže tuto nepřetržitou řadu indosamentů, nebude záležet ani na dobré víře ani na (ne)existenci předchozích indosantů (popř. remitenta), neboť se uplatní nevyvratitelná právní domněnka, že tento indosatář je majitelem směnky. Pro výkon práva ze směnky však tento musí existovat.

Podobně jako u směnečníka, i u remitenta platí, že lze-li z formálního označení remitenta na směnce dovodit, že se jedná o právní subjekt, bude směnka platná bez ohledu na to, zda právním subjektem fakticky je, či není.¹⁶⁶

¹⁶² Kovařík, Z. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 15. ISBN 80-7179-347-7

¹⁶³ § 77 a § 132 NOZ

¹⁶⁴ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 11. 2000, sp. zn. 5 Cmo 335/2000, publikovaný v SR 6/2001 str. 194

¹⁶⁵ Kovařík, Z. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 68. ISBN 80-7179-347-7

¹⁶⁶ Chalupa, R. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 19. ISBN 80-720-1570-2

Pluralita remitentů je přípustná. Každý z nich pak bude oprávněn směnku indosovat, každý z nich může směnku předložit a vykonat právo z ní.¹⁶⁷

6.1.5. Datum vystavení směnky

Zákon směnečný a šekový stanoví v čl. I § 1 bodu 7. a čl. I § 2 odst. 1, že datum a místo vystavení směnky jsou také její podstatnou náležitostí. Jak můžeme vidět na výše umístěném směnečném formuláři, datum a místo vystavení směnky je uváděno na líci vlevo nahoře, tedy jako první údaj na směnce. Mohou být ale umístěny kdekoli. Podmínkou je, aby byly kryty podpisem výstavce (viz kapitola 6.1.6. Podpis výstavce). Stejný formulář také uvádí u data vystavení pomocný údaj „měsíc slovy“. Nebylo by však ničemu na škodu, kdyby došlo k označení měsíce číslem, popř. arabským číslem.¹⁶⁸

Pořadí uvedení dne, měsíce a roku také není důležité. Otázkou by byla platnost směnky v případě zaznamenání data vystavení jako 2014/02/01, kdy není zřejmé, zda měsícem vystavení je leden, nebo únor. Dle názoru autorky by směnka byla platná, neboť existující datum uvedeno je. Zda je směnka vystavena 1. února 2014 nebo 2. ledna 2014 pak vyplývá ze zvyklostí místa vystavení směnky (na směnce vystavené v České republice by figurovala první možnost data vystavení, na směnce vystavené ve Velké Británii pak možnost druhá).

Datum vystavení směnky musí být uvedené, určité a možné. Nelze směnku vystavit bez uvedení data vystavení pod sankcí neplatnosti. Nevyužije se ani obecného ustanovení § 605 odst. 2 věta druhá NOZ¹⁶⁹, a pokud bude datum vystavení určeno jako 29. února 2014, směnka nebude platná. Stejně tak při pluralitě dat vystavení směnky, by tato nebyla platná.

¹⁶⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 11. 1996, sp. zn. 5 Cmo 466/95, publikovaný v SR 2/1997 str. 36

¹⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3106/2009, dohledaný na <http://www.nsoud.cz>

¹⁶⁹ „Konec lhůty nebo doby určené podle týdnů, měsíců nebo let připadá na den, který se pojmenováním nebo číslem shoduje se dnem, na který připadá skutečnost, od níž se lhůta nebo doba počítá. Není-li takový den v posledním měsíci, připadne konec lhůty nebo doby na poslední den měsíce.“

Datum vystavení směnky sice nemusí být pravdivé¹⁷⁰, ale musí být jediné¹⁷¹ a předcházející datu splatnosti směnky¹⁷² nebo alespoň stejné jako datum splatnosti¹⁷³ (v opačném případě směnka bude neplatná). Proto i využití směnečných formulářů s předtištěným datem vystavení a splatnosti ve formě „dne _____ 20 ____.“ poslouží k nemožnosti antidatace směnky na rok 1999 a dřív.

Datum, kdy je směnka vystavena, může být dán přesněji než na dny (např. 1. 2. 2014 v 9:00 hodin). Lze souhlasit s Chalupou¹⁷⁴, že takovýto údaj nebude způsobovat neplatnost a je jen upřesňujícím údajem, který není na závadu. Kotásek¹⁷⁵ v této souvislosti uvádí i opačnou argumentaci, a to rozhodnutím Vrchního soudu v Praze¹⁷⁶, který se zabýval splatností směnky přesnější než na dny. V tomto případě však soud řešil splatnost směnky podle čl. I § 33 odst. 1 ZSŠ, který stanovuje taxativně způsoby uvedení splatnosti směnky. Mezi nimi je i možnost uvedení splatnosti směnky na určitý „den“. Proto, pokud by byla uvedena i „hodina“, bude takto stanovená splatnost vybočovat z taxativního čl. I § 33 odst. 1 ZSŠ. V případě vystavení směnky zákon požaduje „datum“ vystavení (čl. I § 1 ZSŠ není ustanovením taxativně vymezujícím údaje na směnce), nikoli „den“, a proto hodina by byla jen vedlejším údajem, který, když je na směnce uveden, nezpůsobí její neplatnost. Kotáskova argumentace kladení stejných nároků na časové údaje splatnosti a vystavení směnky proto není správná.

¹⁷⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3. 11. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3071/2010, publikovaný v C 9102

¹⁷¹ Chalupa, R. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 28. ISBN 80-720-1570-2

¹⁷² Kotásek, J. *Zákon směnečný a šekový*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 45-46. ISBN 978-80-7357-965-4

¹⁷³ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 3. 1. 2006, sp. zn.7 Cmo 174/2005, [online]. [cit. 1. 3. 2014]. dostupný z: <http://kraken.slv.cz/VSOL7Cmo174/2005>

¹⁷⁴ Chalupa, R. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 22. ISBN 80-720-1570-2

¹⁷⁵ Kotásek, J. *Zákon směnečný a šekový*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 47. ISBN 978-80-7357-965-4

¹⁷⁶ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 6. 1988, sp. zn. 5 Cmo 13/97, publikovaný v SR 4/1999 str. 126

6.1.6. Podpis výstavce

Poslední podstatnou náležitostí směnky cizí je výstavcův podpis. Zákon u výstavce nepožaduje uvedení jeho jména, jako u směnečníka nebo remitenta. Výstavce je však nepřímým směnečným dlužníkem, jeho identifikace je pro směnečné účastníky důležitá, a proto se v praxi nestává příliš často, že by nebylo uvedeno jeho jméno.¹⁷⁷

V případě pořízení směnky mechanicky bude podpis výstavce jedinou náležitostí směnky, která musí být vepsána vlastnoručně, neboť podpis nemohou mechanické prostředky nahradit.¹⁷⁸

Opět není pro platnost směnky nutné, aby výstavce fakticky existoval. „*Případné materiální vady podpisu výstavce směnky nečiní směnku neplatnou, je-li podpis alespoň formálně platný.*“¹⁷⁹ Důsledkem formálně platného podpisu pak bude to, že ze směnky nepřestanou být zavázány osoby na ni podepsané. Přesto, že např. podpis výstavce bude podpisem vymyšlené osoby, nebude to mít vliv na platnost závazků akceptanta, indosatáře, či avala (čl. I § 7 ZSŠ). Za materiálně platný podpis pak bude považováno i samotné vepsání jména a příjmení výstavce jeho psacím písmem bez toho, aby také připojil svůj pravý podpis.¹⁸⁰

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 Odo 1047/2005 uvádí, že není důležité pořadí uvádění náležitostí na směnce, a proto je možné, „*aby se výstavce nejprve na budoucí směnku podepsal a pak teprve na ni vyznačoval další doložky.*“¹⁸¹

Pořadí uvádění doložek na směnku je pak spjato s umístěním podpisu výstavce. Dle Vrchního soudu v Olomouci by se měl nacházet pod textem směnky na líci tak, aby

¹⁷⁷ Kotásek, J. *Zákon směnečný a šekový*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 48. ISBN 978-80-7357-965-4

¹⁷⁸ a *contrario* § 516 odst. 2 NOZ

¹⁷⁹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 11. 2000, sp. zn. 5 Cmo 335/2000, publikovaný v SR 6/2001 str. 194

¹⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 6. 2006, sp. zn. 29 Odo 1685/2005, dohledaný na <http://www.nsoud.cz>

¹⁸¹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 29 Odo 1047/2005, publikovaný v C 4907

kryl směnečné náležitosti.¹⁸² Ty, které by se nacházely pod výstavcovým podpisem, by v dané situaci platily buď za nenapsané (v případě nepodstatných náležitostí), nebo by způsobily neplatnost směnky (v případě podstatných náležitostí). Kotásek¹⁸³ však apeluje na soudy, aby v budoucích případech nerozhodovaly pouze na základě striktní geometrie umístění výstavcova podpisu, ale na základě celkového dojmu z umístění výstavcových údajů. Uvádí, že u výstavce může být uvedeno jméno, datum narození, adresa, a tyto budou potřebovat většího prostoru. Může se tedy stát, že tyto údaje nebudou všechny geometricky pod směnečnými náležitostmi, ale vyskytnou se např. rovnoběžně s nimi. Kotásek ale nebere v úvahu, že zmiňované rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci hovoří pouze o podpisu výstavce. Je tedy samozřejmostí, že jiné výstavcovy údaje mohou být uvedeny kdekoli na směnce (tak, aby byl zachován její souvislý obsah), jeho podpis však bude muset být kryt všechna směnečná prohlášení, a tedy být umístěn opravdu na jejich konci pod nimi.

Je třeba zmínit průlomové rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 Cdo 3478/2007, kterým soud označil za nositele důkazního břemene žalobce. Spor se týkal směnky, na níž, jak tvrdila žalovaná, byl uveden falešný podpis výstavce směnky. Soud shrnul, „že popře-li žalovaný ve sporu o zaplacení vlastní směnky její pravost, leží důkazní břemeno ohledně pravosti směnky (pravosti podpisu žalovaného na směnce) na žalobci, který směnku k důkazu předložil a který ze skutečností v ní uvedených vyvozuje žalobou uplatněný nárok.“¹⁸⁴ Tímto rozhodnutím soud zrušil rozsudky prvoinstančního soudu a soudu druhého stupně a vrátil věc soudu prvního stupně k novému rozhodnutí. Znalecké posudky z oboru písmoznalectví nyní budou jako důkaz navrhopvat a platit žalobci, které proto odradí podpisy na směnce falšovat.

¹⁸² Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 11. 2003, sp. zn. 4 Cmo 229/2002, [online]. [cit. 1. 3. 2014]. dostupné z: <http://kraken.slv.cz/VSOL4Cmo229/2002>

¹⁸³ Kotásek, J. *Zákon směnečný a šekový*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 50. ISBN 978-80-7357-965-4

¹⁸⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3478/2007, publikovaný v C 8149

6.2. Podstatné náležitosti směnky vlastní

Jak již bylo zmíněno, většina paragrafů upravujících směnku vlastní (část druhá čl. I ZSŠ) odkazuje na úpravu směnky cizí. Čl. I § 75 ZSŠ tak ale nečiní a sám stanovuje, které náležitosti musí směnka obsahovat, aby byla směnkou vlastní. Tento paragraf neodkazuje na čl. I § 1 ZSŠ proto, že směnka vlastní má svá vlastní specifika, mezi které patří počet směnečných účastníků, jenž je v základním směnečném vztahu roven dvěma a bezpodmínečný platební slib namísto platebního příkazu směnky cizí.

Opět je třeba zmínit, že některé z náležitostí, které směnka vlastní obsahuje, jsou náležitostmi podstatnými a některé náležitostmi nepodstatnými. Mezi ty podstatné patří směnečná klauzule, bezpodmínečný slib zaplatit určitou peněžitou sumu, jméno remitenta, datum vystavení směnky a podpis výstavce, neboť je bezpodmínečně nutné, aby se na směnce vyskytovaly. V opačném případě by se vůbec nejednalo o platnou směnku vlastní. Naopak nepodstatnými náležitostmi jsou údaj splatnosti, údaj místa, kde má být placeno a místo vystavení směnky, neboť jejich nepřítomnost zákon řeší pomocí nevyvratitelných domněnek.¹⁸⁵

Typický formulář líce směnky vlastní bude vypadat takto:¹⁸⁶

dne _____ 20____		Kč _____	hal _____
Místo a datum vystavení (měsíc slovy)			
Za tuto směnku zaplatím dne		_____ 20____	
na řad: _____		Měsíc slovy	
komu _____			
Kč _____	Částka slovy _____		hal _____
Splatno v: _____			
Místo placení _____			
u: _____			
Domicil _____			
Jméno, adresa a podpis výstavce _____			

Na rubu směnky nalezneme místo pro případné indosamenty.

¹⁸⁵ Čl. I § 75 a § 76 ZSŠ

¹⁸⁶ Formulář získaný z: Kotásek, J., Pihera, V., Pokorná, J., Vítek, J. *Právo cenných papírů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 126. ISBN 978-807-4005-152

6.2.1. Směnečná klauzule

Označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny a vyjádřené v jazyku, ve kterém je tato listina sepsána (neboli směnečná klauzule) je upraveno hned v bodu 1. §75 čl. I ZSŠ.

Pro směnečnou klauzuli směnky vlastní platí stejné náležitosti jako pro směnečnou klauzuli směnky cizí, které je věnována kapitola 6.1.1. Směnečná klauzule, tedy přítomnost listiny, na níž bude slovo směnka v určitém jazyce a na určitém místě.

Slovo „směnka“ se může v textu mj. vyskytovat ve formě „vlastní směnka“. Otázkou je, zda v případě vlastní směnky bude uvedení „cizí směnka“ způsobovat neplatnost směnky. Bylo by možno argumentovat pro i proti. V případě, že by směnka obsahovala slova „cizí směnka“ a fakticky by se jednalo o směnku vlastní, nezpůsobovalo by to neplatnost takovéto směnky, neboť důležité je, aby v listině bylo obsaženo slovo „směnka“, slovo „cizí“ by pak bylo vedlejším označením, které by v případě nekorelativnosti s obsahem směnky platilo za nenapsané, ale neplatnost směnky nezpůsobovalo. Na druhou stranu lze však spatřovat vnitřní rozpornost směnky, neboť by ve svém základním vztahu obsahovala jen dva směnečné účastníky, platební slib a zároveň označení za směnku cizí. Autorka práce se přiklání k prvnímu řešení této situace, jejímž následkem je potvrzení platnosti směnky.

6.2.2. Bezpodmínečný slib zaplatit určitou peněžitou sumu

Čl. I § 75 bod 2. ZSŠ požaduje, aby směnka vlastní obsahovala bezpodmínečný slib zaplatit určitou peněžitou sumu. Tím, že se v základním směnečném vztahu objevují pouze dva směneční účastníci, odpadá vůbec možnost ve směnce vlastní uvažovat nad uvedením platebního příkazu, neboť výstavce nemůže sám sobě přikazovat, aby zaplatil (jednalo by se o zastřenou směnku vlastní, která je směnkou cizí).

Slib tedy uvádí výstavce, a to ve znění „slibuji zaplatit“, „zaplatím“ („zaplatíme“ v případě právnické osoby), „zavazuji se zaplatit“, atd. Nevhodné by bylo zaznamenání

slibu jako pouhé konstatování „zaplatí“, protože výstavce sám musí slíbit zaplacení určité peněžité sumy a tento slib je součástí jeho prohlášení.¹⁸⁷

Lze se setkat s tzv. hybridními směnkami, které jsou sice směnkami vlastními, ale obsahují údaj směnečníka. S touto situací je nutno se vypořádat. V praxi bývají takovéto směnky označovány za neplatné. Kovařík¹⁸⁸ se správně staví proti a argumentuje tak, že náležitosti směnky vlastní jsou uvedeny v čl. I § 75 ZSŠ. Pokud směnka bude mít tyto náležitosti i s bezpodmínečným slibem zaplatit určitou peněžitou sumu a k tomu navíc ještě údaj o směnečníkovi, tento údaj bude mít postavení neupravené doložky, a proto bude právně nevýznamný. K tomu zdůrazňuje, že je třeba nepochybovat o tom, že se jedná o směnku vlastní. V případě pochybností by šlo o směnku neplatnou pro vnitřní rozpornost.

Ostatní požadavky na určitost peněžité sumy, na bezpodmínečnost slibu, na měnu peněžité sumy, atd. jsou shodné jako požadavky uvedené v kapitole 6.1.2. Bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou peněžitou sumu.

6.2.3. Jméno remitenta

O remitentovi také platí to, co bylo uvedeno u směnky cizí v kapitole 6.1.4. Jméno remitenta. Je třeba opět upozornit na jednu výjimku, a to nemožnost vystavení směnky vlastní na vlastní řad.¹⁸⁹

6.2.4. Datum vystavení směnky

Čl. I § 75 bod 6 požaduje, aby směnka vlastní obsahovala datum a místo svého vystavení. Datum vystavení směnky je pak podstatnou náležitostí. Stejně jako u směnky cizí, i u směnky vlastní platí, že směnka bez data vystavení nebude směnkou platnou (čl. I § 76 odst. 1 ZSŠ).

¹⁸⁷ Kovařík, Z. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 202. ISBN 80-7179-347-7

¹⁸⁸ Kovařík, Z. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 112-113. ISBN 978-7400-402-5

¹⁸⁹ Blíže viz kapitola 5.3.1. Směnka cizí na vlastní řad

6.2.5. Podpis výstavce

Pro určení toho, jak má vypadat podpis výstavce směnky vlastní lze opět odkázat na podpis výstavce směnky cizí, který byl popsán v kapitole 6.1.6. Podpis výstavce.

Rozdílem oproti směnce cizí, kde výstavce vystupuje jako nepřímý směnečný dlužník, je to, že výstavce směnky vlastní má postavení směnečného dlužníka přímého.

Je na místě připomenout, že již vystavením směnky vznikne povinnost směnečnou sumu zaplatit, není proto třeba, aby výstavce směnku znovu akceptoval. Pokud tak však učiní, nic se neděje. Jeho podpis na místě akceptanta bude posuzován jako podpis avala dle čl. I § 31 odst. 3 ZSŠ. Tak jak tak bude pro něj ze směnečně právního vztahu vyplývat povinnost zaplatit směnečnou sumu.

7. Nepodstatné náležitosti směnky – směnečné doložky

Předchozí kapitola byla věnována podstatným náležitostem, tedy těm minimálním náležitostem, které v případě presence na listině z ní vytvoří směnku. Na směnku je možno zapsat další nespočetné množství údajů, tzv. směnečných doložek, kteréžto jsou považovány za nepodstatné náležitosti směnky. Směnečným doložkám bude věnována jen nezbytná pozornost, neboť cílem práce není detailní zkoumání všech náležitostí směnek (o těch by bylo možné sepsat celou monografii), nýbrž jen těch podstatných.

Nepodstatné náležitosti můžeme rozdělit na ty, které jsou zákonem upraveny a označují se jako doložky fakultativní (též doložky na výběr dané), a ty, se kterými sice zákon nepočítá, tzn. nejsou zákonem upraveny, ale ani zakázány, jež označujeme jako tzv. kupecké doložky (též doložky vedlejší).¹⁹⁰

7.1. Kupecké doložky

Doložky na výběr dané jsou významné pro mimosměnečné vztahy mezi směnečnými účastníky. Naopak pro směnečné vztahy význam nemají. Jejich úlohou je umožnit směnečným účastníkům snazší orientaci ve vztazích, z nichž směnka vychází. Tím, že nejsou zákonem upraveny, lze si představit nepřehledné množství takovýchto doložek, a proto budou zmíněny pouze ty nejčastěji používané.

Hodnotová nebo také valutová doložka je typickým představitelem kupecké doložky, neboť pro ni absolutně platí, co bylo zmíněno v předchozím odstavci, tedy že nemá pro směnečně právní vztah žádný význam, napomáhá však směnečným účastníkům pochopit mimosměnečné vztahy. Hodnotovou doložkou výstavce oznamuje na směnce vlastní i směnce cizí, jaká hodnota je směnkou kryta. Např. doložka „hodnota ve zboží“ říká účastníkům, že směnka kryje povinnost zaplatit kupní cenu.

¹⁹⁰ Kovařík, Z. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 106. ISBN 978-7400-402-5

Doložka „hodnota v hotovosti“ naznačovala mimosměnečný úvěrový vztah. Doložka „hodnota v účtech“ také odkazovala na úvěr, avšak poskytnutý bezhotovostně.¹⁹¹

Směnka vždy bude mít abstraktní charakter. Bude-li uvedena hodnotová doložka, na abstraktním charakteru se nic nemění. K čemu pak takováto doložka slouží? Kupecká doložka může být jakýmsi základem pro námitky směnečného dlužníka, který prokazuje, že majitel směnky nabyt směnku vědomě ke škodě dlužníka (čl. I § 17 ZSŠ).

Je pravdou, že v praxi se kupecké doložky příliš nevyskytují. To ale neznamená, že s rozvojem užívání směnek se tato situace nezmění.

Kupecká doložka, která se vyskytuje jen na směnce cizí, a to také velmi zřídka, je tzv. návěštní (též avízová) doložka. Výstavce směnky zašle směnečníkovi tzv. avízo, ve kterém mu oznámí, že vydal směnku určité osobě, v níž za směnečníka označil právě jeho. Zároveň mu sdělí, na základě jakého právního vztahu jej označil, tedy proti které pohledávce výstavce za směnečníkem má být směnka zúčtována. Směnečník pak není překvapen, když se remitent dostaví k předložení směnky k akceptaci a nemusí složitě zjišťovat, který právní vztah směnka zastupuje, neboť na směnce bude vyznačena doložka „zúčtujte podle avíza ... „. Tři tečky označují číslo avíza, nebo datum jeho vystavení, směnečník si jednoduše ověří z došlého avíza částku a směnku akceptuje.¹⁹²

Jako kupecká doložka bývá označováno také bankovní spojení směnečných dlužníků na směnce, a to dlužníků přímých. Doložka má opět pouze informační charakter, a pokud přímý dlužník směnečnou sumu uhradí z jiného bankovního spojení, směnečný závazek stejně zanikne splněním, neboť na směnečných právech a povinnostech uvedení této doložky nic nemění.¹⁹³

¹⁹¹ Kovařík, Z. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 106-107. ISBN 978-7400-402-5

¹⁹² Kovařík, Z. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 108. ISBN 978-7400-402-5

¹⁹³ Kovařík, Z. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 108. ISBN 978-7400-402-5

7.2. Fakultativní doložky

Zákonem upravené doložky, které nejsou podstatnými náležitostmi směnek, nalezneme na různých místech v čl. I ZSŠ. Doplnují a upřesňují směnku. V případě jejich absence nebo nesprávného zaznamenání nezpůsobují neplatnost směnky.

Opět platí, že doložek na výběr daných je spousta. V této práci budou uvedeny ty nejdůležitější z nich, které podají komplexnější pohled na rozsáhlé možnosti dané směnečným právem.

7.2.1. Údaj splatnosti

Údaj splatnosti je typickým představitelem fakultativní doložky, se kterou je spojena zákonná nevyvratitelná domněnka. Uvést jej na směnku cizí ukládá čl. I § 1 bod 4. a na směnku vlastní čl. I § 75 bod 3. ZSŠ. V druhých odstavcích hned následujících paragrafů z nich vytváří fakultativní doložku tím, že stanoví: „*O směnce, v níž není údaj splatnosti, platí, že jest splatná na viděnou.*“¹⁹⁴ Proto údaj splatnosti není obligatorní náležitostí směnky.

Splatnost směnky je třeba odlišovat ode dne platebního. Ne vždy jsou totiž totožné. Směnky splatné v sobotu, neděli nebo ve svátek budou mít platební den v den pracovní, který je nejbližší dni splatnosti.¹⁹⁵

Jedinými přijatelnými možnostmi uvedení údaje splatnosti jsou ty taxativně uvedené v čl. I § 33 odst. 1 ZSŠ. Jakékoli jiné uvedení splatnosti směnky by směnku činilo neplatnou.¹⁹⁶ Těmito možnostmi jsou vystavení směnky na viděnou (vistasměnka), na určitý čas po viděné (lhůtní vistasměnka), na určitý čas po datu vystavení (datasměnka), nebo na určitý den (fixní směnka).

¹⁹⁴ Čl. I § 2 odst. 2 ZSŠ a srov. s čl. I § 76 odst. 2 ZSŠ

¹⁹⁵ Kotásek, J. *Zákon směnečný a šekový*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 182. ISBN 978-80-7357-965-4

¹⁹⁶ Čl. I § 33 odst. 2 ZSŠ a rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 2. 1999, sp. zn. 9 Cmo 504/1998, citovaný v Kovařík, Z. *Přehled směnečné judikatury*. 4. vydání. Praha, 2010, s. 21. ISBN 978-80-7357-530-4

Směnka se **splatností na viděnou**, neboli vistasměnka, je směnkou se zákonem preferovanou možností splatnosti, a to díky již zmíněnému čl. I § 2 odst. 2 a čl. I § 76 odst. 2 ZSŠ. Je tedy možné neuvádět den splatnosti vůbec (k úmyslu účastníků nechat údaj splatnosti nevyplněný viz kapitola 5.5. Blankosměnka), nebo jej do směnky explicitně zapsat ve tvaru „na viděnou“, „a vista“, „při předložení“, apod.¹⁹⁷ Vistasměnka pak bude splatná kdykoli, kdy ji její majitel předloží směnečnému dlužníkovi pod podmínkou, že se tak stane v pracovní den¹⁹⁸. Dlužník musí mít směnečnou sumu připravenou k placení v den předložení. Je zřejmé, že tato varianta je pro směnečného dlužníka nevýhodná, neboť není známo, kdy přesně dojde k předložení směnky. Zákon proto tuto variantu zpřijemňuje stanovením povinnosti předložit vista směnku do jednoho roku od data vystavení.¹⁹⁹ Podle čl. I § 34 ZSŠ může výstavce tuto lhůtu zkrátit nebo prodloužit (indosant jen zkrátit) a formulovat ji tak, aby se ze směnky nestala směnka fixní (způsobilo by to neplatnost - viz dále), může rovněž stanovit nejbližší datum k předložení směnky k placení (např. formulací „nepředkládejte k placení před 1. 1. 2015“). V takovém případě by jednorozční lhůta počala běžet od tohoto dne.

Směnka se **splatností na určitý čas po viděné**, neboli tzv. lhůtní vistasměnky pak ještě více zvýhodňují dlužníka, neboť takováto směnka bude splatná až uplynutím uvedené lhůty po viděné (např. „za měsíc po viděné“).²⁰⁰ Směnka musí být předložena k přijetí do jednoho roku od data vystavení, pokud není určeno jinak (viz čl. I § 23 ZSŠ), a lhůta po viděné počíná běžet od data přijetí nebo data protestu (čl. I § 35 odst. 1 ZSŠ). Když směnečník směnku neakceptuje, směnečný věřitel musí učinit protest pro nepřijetí²⁰¹, a pokud jej učiní do konce předkládací lhůty, započne běžet lhůta do splatnosti. V případě akceptace by bylo dobré toto přijetí datovat a od tohoto data počíná běžet lhůta do splatnosti. Pakliže k dataci nedojde a majitel nevyužije protestu pro nedatované přijetí²⁰², platí, že přijetí nastalo v poslední den lhůty

¹⁹⁷ Chalupa, R. *Základy směnečného práva*. 2. vydání. Praha: Linde, 200, s. 67. ISBN 978-807-2017-164

¹⁹⁸ Čl. I § 72 odst. 1 ZSŠ

¹⁹⁹ Čl. I § 34 ZSŠ

²⁰⁰ Kotásek, J. *Zákon směnečný a šekový*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 183. ISBN 978-80-7357-965-4

²⁰¹ Čl. I § 23 ZSŠ

²⁰² Čl. I § 25 odst. 2 ZSŠ

určené pro předložení směnky k přijetí.²⁰³ Pro úplnost je třeba dodat, že do lhůty pro splatnost se nezapočítává den, od něhož počala běžet.²⁰⁴

Pro směnku **splatnou na určitý čas po datu vystavení**, neboli tzv. datosměnku, je namísto akceptace určující již datum jejího vystavení. Datosměnku poznáme z formulace doby splatnosti „za 8 měsíců od vystavení“, „za 8 měsíců“ nebo „60 dnů od vystavení“.²⁰⁵ Důležité je, aby datum splatnosti dopadlo na jediný konkrétní den. V případě formulace „do 60 dnů od vystavení“ by nešlo o směnku splatnou, neboť z této dikce lze dovodit, že se směnka může stát splatnou kterýkoli den od data vystavení, nikoli tedy den konkrétní.²⁰⁶

Jak již bylo zmíněno v kapitole 6.1.5. Datum vystavení směnky, je možno u data vystavení směnky uvést i přesnější údaj, než dny, tedy hodiny. Pokud se tak stane u datosměnky, nebude to znamenat, že lhůta pro splatnost končí v určitou hodinu, neboť zákon vždy upravuje celé „dny“ splatnosti (např. čl. I § 36 ZSŠ).

Fixní směnka, tj. směnka vystavená se **splatností na určitý den**, obsahuje nejpoužívanější způsob určení splatnosti, neboť jde o způsob jasný, nepochybný a nejsrozumitelnější, u něhož není třeba složitě odpočítávat lhůtu splatnosti. Však i splatnost na určitý den občas činí potíže, které pak rozuzlují soudy, jejichž rozhodnutí jsou v tomto ohledu nespočetná.

Vyjádřením „den“ se *de facto* zakazuje lhůtu splatnosti udat přesněji, než na den. „Směnka se splatností stanovenou s přesností vyšší než na dny (tj. směnka splatná v určitou hodinu, popř. v jinak vymezené části konkrétního dne), je bez dalšího směnkou neplatnou.“²⁰⁷ V některých případech pak fakticky dochází k omezení lhůty splatnosti na hodiny. Pokud učiníme směnku splatnou u banky, bude doba k presentaci a zaplacení směnky reálně omezena na provozní dobu banky, neplatnost směnky to ale

²⁰³ Čl. I § 35 odst. 2 ZSŠ

²⁰⁴ Čl. I § 73 ZSŠ

²⁰⁵ Kotásek, J. *Zákon směnečný a šekový*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 183. ISBN 978-80-7357-965-4

²⁰⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 5. 1997, sp. zn. 5 Cmo 80/1996, citované v Kovařík, Z. *Přehled směnečné judikatury*. 4. vydání. Praha, 2010, s. 72. ISBN 978-80-7357-530-4

²⁰⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2162/2010, publikovaný v C 10507

nezpůsobí.²⁰⁸ Dokonce když bude provozní doba omezena zápisem na směnce u platebního místa, směnka zůstane platnou.²⁰⁹

Den splatnosti pak musí být stanoven přesně tak, aby připadal na jediný existující den. Nebude tedy možné uvedení „do 15. července 2014“²¹⁰, „Vánoce roku 2014“, „od 1. 1. 2014 do 1. 7. 2014“, „30. 2. 2014“, nebo „kdykoli“, naopak přípustné bude uvedení „31. 8. 2014“, „Štědrý den roku 2014“, „druhé pondělí v březnu roku 2014“ nebo „střed března roku 2014“²¹¹.²¹² Den splatnosti může být také shodný se dnem vystavení směnky.²¹³ Nic účastníkům nezakazuje vystavit směnku v jeden den a učinit ji splatnou v ten stejný den. To, že fakticky dochází k omezení doby pro presentaci směnky (nelze směnku presentovat v části dne před jejím vystavením), by nevedlo k neplatnosti směnky, neboť splatnost je určena na dny a nikoli na část dne. I kdyby snad směnka byla vystavena dne 1. 7. 2014 ve 23:55 hodin a splatnost byla určena na den 1. 7. 2014, směnka by byla platná, neboť je doba splatnosti správně určena na dny. V případě uvedení splatnosti „1. 7. 2014 ve 23:57“, kdy je uveden přesnější údaj, by směnka byla bez zaváhání neplatnou (viz výše).

Za zmínku stojí rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 3106/2009, který se vypořádával s platností směnky vydané na předepsaném formuláři. Na formuláři byla předepsána i část splatnosti směnky, a to takto: “ _____ 19 _____“, kdy číslo 19 naznačovalo počátek roku. Směneční účastníci za tuto 19 dopsali 2001, aniž by první číslo škrtnuli. Tím pak vznikla splatnost směnky až v roce 192001. Soud ale argumentoval zásadní grafickou odlišností a konstatoval platnost této směnky.²¹⁴

Je třeba dodat jednu důležitou věc: na směnce není možné kombinovat tyto taxativně určené doby splatnosti. Směnka by byla pro neurčitost neplatná. Proto lze

²⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 2. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3964/2007, publikovaný v C 7339

²⁰⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2162/2010, publikovaný v C 10507

²¹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3361/2010, publikovaný v C 9847

²¹¹ Čl. I § 36 odst. 3 ZSŠ

²¹² Chalupa, R. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 280-281. ISBN 80-720-1570-2

²¹³ Již zmíněný rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 3. 1. 2006, sp. zn. 7 Cmo 174/2005, [online]. [cit. 1. 3. 2014]. dostupný z: <http://kraken.slv.cz/VSOL7Cmo174/2005>

²¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3106/2009, dohledaný na <http://www.nsoud.cz>

souhlasit s rozhodnutím Vrchního soudu sp. zn. 5 Cmo 584/96, který prohlásil za neplatnou směnku, jež byla označena jako „VISTA směnka“ a navíc obsahovala konkrétní den splatnosti.²¹⁵

7.2.2. Údaj místa, kde má být placeno a domicilační doložka

Platební místo ukládá uvést čl. I § 1 bod 5. a čl. I § 75 bod 4 ZSŠ. Dále je však stanoveno, že pokud na směnce cizí není uvedeno platební místo výslovně, platí, že je jím místo uvedené u jména směnečnickova a zároveň toto místo je i místem směnečnickova bydliště.²¹⁶ Zákon je v případě absence platebního místa na směnce vlastní benevolentnější, neboť lze uvést pouze buď místo vystavení, nebo místo u jména výstavce a v obou těchto případech bude platit, že se jedná o místo platební na základě nevyvratitelné právní domněnky (platí, že místo u jména výstavce je místem vystavení směnky a také platí, že místo vystavení směnky je místem platebním).²¹⁷ Právě pro zastupitelnost údaje místa, kde má být placeno, je tento považován za údaj fakultativní.

K tomu, aby směnka byla platná, však zmíněná místa uvedena být musí. Tedy předpokladem pro to, aby platební místo uvedeno být nemuselo, je to, že bude uvedeno místo u směnečnicka na směnce cizí a místo u výstavce nebo místo vystavení na směnce vlastní. Bez toho bychom nemohli hovořit o směnce platné.

Platební místo musí být uvedeno určitě, a to např. formulací „splatno v...“, „k zaplacení předložit v...“. Může být označeno jako obec nebo město²¹⁸, ale také může dojít k jeho označení jinak srozumitelně, tak, aby nevzbuzovalo pochyb o tom, kde má být placeno²¹⁹. Nejvyšší soud dokonce označil za určité platební místo i místo označené

²¹⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 2. 1998, sp. zn. 5 Cmo 584/96, publikovaný v PR 12/1998 str. 636

²¹⁶ Čl. I § 2 odst. 3 ZSŠ

²¹⁷ Čl. I § 76 odst. 3 a 4 ZSŠ

²¹⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. 11. 1997, sp. zn. 5 Cmo 551/96, publikovaný v SR 2/1999 str. 56

²¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 29 Cdo 3817/2012, publikovaný v PR 15-16/2013 str. 570

jako „Česká republika“.²²⁰ Argumentoval tak, že když je místo placení dáno neurčitě jako „Česká republika“, majitel směnky vlastní automaticky hledá upřesnění, které lze najít na směnce v údajích místa vystavení, popř. u jména výstavce (čl. I § 76 odst. 4 ZSS). V předmětné směnce byl tímto místem místo „Plzeň-jih“, který dostatečně upřesňoval místo platební. S tímto názorem autorka práce nesouhlasí, neboť až když není uvedeno místo platební, je nutno hledat na základě čl. I § 76 odst. 3 a 4 ZSS jinde. Kdyby na směnce jednoduše došlo k zaznamenání platebního místa jako „bydliště výstavce“, tedy jakýsi odkaz na jiný údaj na směnce uvedený, došli bychom k závěru platnosti směnky, neboť místo by bylo uvedeno určitě, srozumitelně, neměnně a jednoznačně (Kovařík²²¹ dodává ještě „vážně“), stejně jako v předchozím případě platební místo uvedené jako „sídlo remitenta“.

Platební místo nemusí být dáno pravdivě, musí však existovat (např. není možné označení „splatno v Atlantidě“). Platnosti směnky není na škodu, když místo, které je na směnce zapsáno jako platební, existuje na více územích. Nejvyšší soud např. hodnotil platnost směnky, kde platební místo bylo uvedeno jako „Kostelec“. Souhlasně s odvolacím soudem prohlásil, že *„uvedením názvu obce je platební místo směnky nepochybně vymezeno dostatečně určitým způsobem, a to bez zřetele k tomu, zda případně existuje více obcí stejného názvu.“*²²²

Problém činilo označení platebního místa jako „sídlo remitenta“. Některými soudy bylo toto označení odmítáno a směnka byla považována za neplatnou,²²³ jinými soudy pak platnost směnky byla potvrzena, ale neshodovalo se odůvodnění rozhodnutí, neboť některý říkal, že je možné uvést jako místo platební sídlo prvního věřitele, jiný tvrdil, že je v pořádku uvést jako místo platební sídlo jakéhokoli věřitele.²²⁴ Od roku 2007 se však v rozhodovací praxi ustálil názor o přijatelnosti označení platebního místa jako „sídlo remitenta“, protože je tímto označeno sídlo prvního věřitele, tedy místo

²²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 2. 6. 2010, sp. zn. 28 Cdo 4497/2009, publikovaný v C 8733

²²¹ Kovařík, Z. *Platební místo směnky lokalizované k jejímu majiteli*. Právní rozhledy, 2007, č. 8, s. 284

²²² Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3106/2009, dohledaný na <http://www.nsoud.cz>

²²³ Viz např. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. 5 Cmo 343/2006, publikovaný v PR 3/2007 str. 116

²²⁴ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 8. 2005 sp. zn. 29 Odo 1035/2004, citovaný v Kovařík, Z. *Přehled směnečné judikatury*. 4. vydání. Praha, 2010, s. 23. ISBN 978-80-7357-530-4 a rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 4. 2007, sp. zn. 12 Cmo 347/2006, publikovaný v PR 19/2007 str. 722

formálně neměnné (faktické přestěhování remitenta na platnost směnky nemá vliv). Podmínkou ale je, aby adresa sídla byla u remitenta na směnce skutečně zapsána.²²⁵

Pouhé uvedení jména osoby v údajích platebního místa nebude postačovat, i kdyby jméno obsahovalo geografický údaj, jako součást názvu např. „Banka Brno, a.s.“²²⁶ Vždy je nutno uvést adresu, nebo alespoň obec platebního místa.

V případě uvedení více platebních míst, ať už kumulativně, či alternativně, by směnka byla neplatná. To ale neplatí, pokud jedno platební místo by jen upřesňovalo jiné (např. „Pardubický kraj, Pardubice, Komenského náměstí“).²²⁷ Jako případ s kumulativně označenými místy by byl posuzován i ten, kde by na směnce figurovalo více směnečnicků, u každého z nich by bylo zaznamenáno jiné místo a zároveň by platební místo absentovalo. Tehdy by byla dána příležitost zákonné nevyvratitelné domněnce dle čl. I § 2 odst. 3 ZSŠ, podle které není-li platební místo uvedeno, platí, že místo uvedené u jména směnečnickova je místem platebním. Takto by vzniklo platebních míst více a směnka by proto byla neplatná.

Jak již bylo uvedeno, je nutné, aby platební místo bylo na směnce dohledatelné způsobem, který stanoví ZSŠ. Výstavce, směnečník nebo majitel blankosměnky, na něhož bylo převedeno vyplňovací právo, mohou na směnku uvést tzv. domicilační doložku, kterou jednak specifikují platební místo a jednak označují domiciláta (viz kapitola 5.6. Směnka domicilovaná).

Domicilační doložka se dle zvyklostí vyskytuje na lici směnky při dolním okraji listiny vlevo a nejčastěji zní: „splatno u A.B.“ Z jejího celkového zařazení by mělo být zřejmé, kdo ji připojil - pakliže ji připojil výstavce, měla by být doložka kryta výstavcovým podpisem, v případě směnečnicka, jeho podpisem (a to třeba i u akceptu, tedy na jiném místě než při dolním okraji směnky). Pouhé platební místo odlišné

²²⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 4. 2007, sp. zn. 12 Cmo 347/2006, publikovaný v PR 19/2007 str. 722

²²⁶ Viz např. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 11. 2003, sp. zn. 5 Cmo 346/2004, citovaný v Kovařík, Z. Přehled směnečné judikatury. 4. vydání. Praha, 2010, s. 20-21. ISBN 978-80-7357-530-4

²²⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 5. 1997, sp. zn. 5 Cmo 40/96, citované v Kovařík, Z. Přehled směnečné judikatury. 4. vydání. Praha, 2010, s. 23-24. ISBN 978-80-7357-530-4

od místa majitele nebo dlužníka nezakládá domicilaci (např. směnka splatná na Václavském náměstí u sochy sv. Václava), neboť zde nefiguruje domicilát.²²⁸

Stejně tak, jak by určení více platebních míst, které nejsou vzájemně ve vztahu upřesnění, způsobovalo neplatnost směnky (viz výše), tak i rozpor mezi platebním místem a domicilem by měl stejný následek.²²⁹

7.2.3. Místo vystavení směnky

Údaj o datu a místě vystavení na směnce vyžaduje čl. I § 1 bod 7. a čl. I § 75 bod 6. ZSŠ. U směnky cizí i vlastní pak zákon zároveň uvádí, že kdyby na směnce nedošlo k zaznamenání místa vystavení, platilo by, že byla vystavena v místě uvedeném u jména výstavce. Tato informace o zastupitelnosti údaje místa vystavení směnky činí z něj nepodstatnou náležitost směnky.²³⁰ Je ale nutností, aby v případě absence údaje u místa vystavení, bylo na směnce uvedeno místo u jména výstavce (nikoli jinde²³¹), a pokud ne, směnka bude neplatná.

Pro místo vystavení budou platit stejné náležitosti, jako pro platební místo. Lze tedy odkázat na kapitolu 7.2.2. Údaj místa, kde má být placeno a domicilační doložka, co do určitosti, přesnosti, pravdivosti, existence a plurality místa vystavení.

Nejčastěji se místo vystavení bude vyskytovat v levém horním rohu líce směnky. Je však možné jej vyznačit kdekoli, pokud je kryt podpisem výstavce a bude na směnce vyznačeno tak, aby nenarušovalo souvislost textu směnky.

²²⁸ Kovařík, Z. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 33-34. ISBN 80-7179-347-7

²²⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 5. 1997, sp. zn. 5 Cmo 40/96, citované v Kovařík, Z. *Přehled směnečné judikatury*. 4. vydání. Praha, 2010, s. 23-24. ISBN 978-80-7357-530-4

²³⁰ Srov. čl. I § 2 odst. 4 a čl. I § 76 odst. 4 ZSŠ

²³¹ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 3. 2003, sp. zn. 29 Odo 580/2002, publikovaný v C 1781

7.2.4. Záporná protestační doložka

K tomu, aby měl majitel směnky nárok na zaplacení směnečné sumy, musí směnku předložit směnečnému dlužníkovi. Majitel směnky, jemuž směnečný dlužník odmítl přijetí nebo placení, musí pro zachování postihových práv ze směnky učinit protest pro nepřijetí nebo protest pro neplacení. Tento protest musí být zjištěn veřejnou listinou (která pak bude ve sporu nenahraditelným důkazem pro svou hodnotu²³²) a lze jej učinit pouze ve lhůtách stanovených zákonem.²³³ Bez tohoto úkonu by došlo k prekluzi postihových práv vůči nepřímým dlužníkům (čl. I § 53 odst. 1 ZSŠ).

Zákon umožňuje v čl. I § 46 zproštění povinnosti majitele směnky, aby k zachování postihových práv dal učinit protest pro nepřijetí nebo pro neplacení (tzv. protestační povinnosti), a to jednoduše doložkou „bez protestu“ nebo „bez útrat“. Tuto doložku může zaznamenat buď výstavce v rámci základní směnky, indosant v rámci indosamentu, nebo aval u rukojemského prohlášení. Doložka připojená výstavcem je účinná absolutně, tedy vůči všem směnečným dlužníkům, ať už přímým či nepřímým. Doložka připojená indosantem nebo avalem je účinná jen relativně, vůči nim samým, a proto by bylo vhodné ji srozumitelně připojit k jejich jménu, aby bylo zřejmé, proti komu není nutné protest činit.²³⁴

Významným důsledkem záporné protestační doložky bude otočení důkazního břemene dle čl. I § 46 odst. 2 ZSŠ, který ukládá povinnost prokázat, že lhůty pro předložení směnky nebyly dodrženy, tomu, kdo se toho proti majiteli dovolává. Pokud tedy majitel směnky zapomene směnku předložit (což by neměl, neboť záporná protestační doložka jej této povinnosti nezbavuje), ještě to pro něj neznamená prohru potencionálního sporu, neboť je to právě žalovaný, který musí prokázat nepředložení.

Pokud je na směnce uvedena protestační doložka, bude se vztahovat i na protestaci odepření přijetí pro čest nebo odepření placení pro čest. Na ostatní protesty se však nevztahuje a majitel směnky je bude muset učinit nezávisle na uvedení záporné protestační doložky.²³⁵

²³² Uplatí se presumpce pravdivosti veřejné listiny dle § 134 OSŘ

²³³ Čl. I § 44 ZSŠ

²³⁴ Čl. I § 46 ZSŠ

²³⁵ Chalupa, R. *Základy směnečného práva*. 2. vydání. Praha: Linde, 2008, s. 69. ISBN 978-807-2017-164

7.2.5. Rektadoložka

Rektadoložku, neboli zápornou ordre doložku, zapisuje výstavce ve formě „nikoli na řad“ na líc směnky, obvykle před jméno remitenta.²³⁶ Rektadoložka výstavce má za následek ztrátu indosability směnky. O převoditelnosti směnek již bylo pojednáno v kapitole 4.2. Pojmové znaky směnky, kde bylo uvedeno, a nezbývá než zopakovat, že směnka je zákonný cenný papír na řad. V důsledku rektadoložky uvedené výstavcem dojde pouze k vyloučení indosability směnky, nikoli převoditelnosti (směnka nadále zůstane převoditelná cesí dle čl. I § 11 odst. 2 ZSŠ).

Na směnečných formulářích (viz výše) bývá předtištěna před kolonkou pro jméno remitenta doložka „na řad“. Kdyby výstavce na směnečném formuláři škrtnul tuto doložku, nemělo by to za následek vyloučení indosability.²³⁷ Správně by měl výstavce nejen škrtnout doložku, ale i připsat rektadoložku. V minulosti byly známy případy, kdy výstavce sice uvedl rektadoložku, avšak opomněl škrtnout již předtištěnou doložku „na řad“. Tyto směnky byly jednou deklarovány za neplatné pro neurčitou formu směnky, jindy za platné pro jasně vyjádřenou vůli směnečných účastníků, až se směnečná judikatura ustálila²³⁸ a setrvala na názoru neplatnosti směnky pro neurčitost formy cenného papíru.²³⁹

Rektadoložku může uvést také indosant (rektaindosant), a to na rubu směnky, typicky vždy před jméno nového indosatáře (rektaindosatář). Tomuto indosamentu se pak říká rektaindosament.²⁴⁰ Rektaindosament však vyloučení indosovatelnosti nezpůsobuje. Jen omezí závazky indosanta tak, že bude ručit jen za přijetí a zaplacení směnky rektaindosatářem a nikým jiným.²⁴¹ Pokud tedy po rektaindosamentu dojde k další indosaci směnky, rektaindosant nebude ručit za přijetí a zaplacení směnky indosatářem. Rektaindosant ale nemá důvod k radosti, neboť postupnou řadou indosamentů nakonec stejně k rektaindosantovi dojdeme - za přijetí a zaplacení směnky indosatářem ručí rektaindosatář (indosant) a za něj pak rektaindosant.

²³⁶ Čl. I § 11 odst. 2 ZSŠ

²³⁷ Čl. I § 11 odst. 1 ZSŠ

²³⁸ Viz např. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 11. 2003, sp. zn. 9 Cmo 342/2003, citovaný v Kovařík, Z. *Přehled směnečné judikatury*. 4. vydání. Praha, 2010, s. 37. ISBN 978-80-7357-530-4

²³⁹ Kotásek, J. *Zákon směnečný a šekový*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 20-21. ISBN 978-80-7357-965-4

²⁴⁰ Chalupa, R. *Základy směnečného práva*. 2. vydání. Praha: Linde, 2008, s. 69. ISBN 978-807-2017-164

²⁴¹ Čl. I § 15 odst. 2 ZSŠ

7.2.6. Doložka úzkosti

Již vystavením směnky vstupuje výstavce do směnečně právního závazku. Přímým dlužníkem směnky cizí je ale směnečník, který se stává zavázaným až přijetím směnky. Výstavce je odpovědný za směnečnickovo přijetí směnky a je odpovědný také za zaplacení směnečné sumy.²⁴² Doložkou úzkosti však může svou odpovědnost za přijetí směnky vyloučit. Za zaplacení směnky bude odpovídat vždy, i kdyby snad doložkou svou odpovědnost vyloučil (tato doložka by platila za nenapsanou).²⁴³ Je logické, že výstavce směnky vlastní nebude moci vyloučit ani odpovědnost za zaplacení ani odpovědnost za přijetí, neboť naopak ve směnečné klauzuli jakožto přímý směnečný dlužník slibuje, že zaplatí, a tento závazek vzniká již vystavením směnky, nikoli jejím přijetím, které u směnky vlastní není třeba. Kovařík²⁴⁴ na základě vyloučení odpovědnosti výstavce za zaplacení směnky vlastní považuje směnku za neplatnou a argumentuje *a minori ad maius* tak, že když neplatnost způsobí podmínka ve slibu zaplatit, tím spíše by neplatnost způsobilo úplné negování tohoto slibu vyloučením odpovědnosti zaplatit směnku. Zákaz vyloučení odpovědnosti výstavce směnky vlastní lze též dovodit z čl. I § 77 ZSŠ a *contrario*.

Indosant (jak směnky cizí, tak směnky vlastní) má také právo vyloučit svoji odpovědnost, a to jak odpovědnost za přijetí, tak i za zaplacení směnky.²⁴⁵ Může pak sám určit, kterou z těchto složek vyloučí, jestli obě, nebo jen jednu z nich. Chalupa²⁴⁶ se domnívá, že první indosant (remitent) směnky cizí na vlastní řad nebude moci vyloučit odpovědnost za zaplacení, neboť se jedná o výstavce. S tímto názorem se nelze ztotožnit. Osoba v postavení remitenta by mohla doložkou úzkosti vyloučit svoji odpovědnost i za zaplacení, nic se ale nezmění na odpovědnosti osoby v postavení výstavce. Je nepodstatné, že jde o tutéž osobu, neboť ta vystupuje ve dvou rolích. V obou rolích je třeba vyloučit odpovědnost samostatnými doložkami. Je však samozřejmé, že výstavce vždy bude odpovídat za zaplacení směnky.

²⁴² Čl. I § 9 odst. 1 ZSŠ

²⁴³ Čl. I § 9 odst. 2 ZSŠ

²⁴⁴ Kovařík, Z. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 112. ISBN 978-7400-402-5

²⁴⁵ Čl. I § 15 odst. 1 ZSŠ

²⁴⁶ Chalupa, R. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 50. ISBN 80-720-1570-2

Přesto, že znění doložky úzkosti v ZSŠ upraveno není, vyskytuje se ve formě „bez závazku“, „sine obligo“ nebo „bez postihu“. Indosant by měl upřesnit obsah doložky úzkosti např. „bez závazku za zaplacení“, „bez postihu za nepřijetí“, „neručím za přijetí a zaplacení“.²⁴⁷

7.2.7. Zajišťovací doložka

Již bylo výše pojednáno o funkcích směnky, mezi které patří funkce zajišťovací, jež je funkcí primární a také nejběžnější. Také bylo uvedeno, jak závažné důsledky pro směnečného dlužníka může mít neoprávněné nakládání se zajišťovací směnkou, kdy, přes to, že zajištěný dluh bude řádně uhrazen, dojde k indosaci směnky.²⁴⁸ Záruku proti zneužití zajišťovací směnky poskytuje tzv. zajišťovací doložka, na základě které je možné zjistit, jakou pohledávku směnka zajišťuje, a tím informovat potencionální indosatáře, ale i jiné osoby, které se směnkou přijdou do styku. Zajišťovací doložka se nejčastěji bude vyskytovat v základní směnce, ale setkat se s ní můžeme i u akceptace, rukojemského prohlášení či indosamentu.

Pokud dojde k indosaci zajištěné směnky, směnečný dlužník už nebude moci podle čl. I § 17 ZSŠ využít námitky, které se pojí se zajištěnou pohledávkou, a bude muset prokázat, že majitel při nabývání směnky jednal vědomě na škodu dlužníka. Zajišťovací směnka usnadňuje toto prokazování, neboť pokud obsahuje doložku znějící např. „směnka zajišťuje pohledávku založenou smlouvou o... uzavřenou dne... mezi remitentem a výstavcem“, nutí indosatáře, aby zpozorněl a ověřil si naplnění podmínek pro uplatnění zajišťovací směnky, tedy existenci a obsah kauzálního závazku.²⁴⁹

7.2.8. Úroková doložka

Příslušenstvím peněžité pohledávky jsou mimo jiné úroky (§ 513 NOZ). Stejně tak směnečná pohledávka může obsahovat tento druh příslušenství, neboť ZSŠ přímo

²⁴⁷ Chalupa, R. *Základy směnečného práva*. 2. vydání. Praha: Linde, 2008, s. 71. ISBN 978-807-2017-164

²⁴⁸ Blíže viz kapitola 4.4. Funkce směnky

²⁴⁹ Blíže viz Ondřejová, D., *K některým problémovým otázkám spojeným s vymáháním zajišťovacích smének*. *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 11-12, str. 314-319

dovoluje majiteli směnky požadovat po směnečném dlužníkovi směnečný peníz s ujednanými úroky a šestiprocentní úroky ode dne splatnosti.²⁵⁰

Úroky je možné na vistasměnku a lhůtní vistasměnku zapsat procentuálním vyjádřením (např. „6000 Kč s 5 % úrokem“), u ostatních směnek, u nichž je datum splatnosti předem známé, by procentuální vyjádření platilo za nenapsané a pro platnost stanovení úroků by bylo vhodné započítat je do směnečné sumy.²⁵¹ Kdyby zápis úroků zněl „6000 Kč a úrok ve výši 200 Kč“, došlo by k použití čl. I § 6 odst. 2 ZSŠ a směnka by zněla na směnečnou sumu 200 Kč. U všech směnek, ať už mají dobu splatnosti určenou jakkoli, také nastupuje zákonný 6 % úrok ze směnečné částky ode dne splatnosti.

K úrokům je třeba uvést, dokdy běží, zda do splatnosti směnky nebo do zaplacení. Kotásek²⁵² se přiklání k první možnosti a argumentuje stejně jako Vrchní soud v Olomouci²⁵³ teleologickou metodou výkladu tak, že kdyby zákonodárce chtěl přiznat úroky až do zaplacení směnky, zvolil by jinou úpravu úroků dle čl. I § 48 odst. 1 bodu 2 ZSŠ. Logicky lze tedy dovodit, že úroky, které budou na směnce vyznačeny u směnečné sumy, budou běžet do splatnosti směnky, posléze pak nastoupí zákonné úroky dle zmíněného paragrafu ZSŠ ve výši 6 % ode dne splatnosti do zaplacení. Naopak Kovařík²⁵⁴ zastává názor opačný a říká, že pakliže si účastníci sjednali na směnce určený úrok např. 10 %, bude tento úrok běžet až do zaplacení a zákonný úrok pak ani nenastoupí. Preferuje tím smluvní volnost směnečných účastníků. Zapomíná však na kogentní povahu ZSŠ a tím i na kogentní povahu čl. I § 48 odst. 1 bodu 2 ZSŠ. Proto je nutné se přiklonit k názoru Kotáskovu. Nejelegantnějším řešením by ale bylo uvést na směnce 6 % úrok, který od splatnosti plynule přejde na zákonný úrok ve stejné výši.

²⁵⁰ Čl. I § 48 odst. 1 bod 2. a 3. ZSŠ

²⁵¹ Čl. I § 5 odst. 1 ZSŠ

²⁵² Kotásek, J. *Zákon směnečný a šekový*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 75. ISBN 978-80-7357-965-4

²⁵³ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 16. 10. 2004, sp. zn. 4 Cmo 214/2002, [online]. [cit. 1. 3. 2014]. dostupné z: <http://kraken.slv.cz/VSOL4Cmo214/2002>

²⁵⁴ Kovařík, Z. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 37. ISBN 80-7179-347-7

7.2.9. Prezentační doložka

Již bylo mnohokrát zmíněno, že závazek směnečníka zaplatit směnečnou sumu vzniká až akceptací (přijetím) směnky. Přijetí směnky upravují čl. I § 21 až 29 ZSŠ. Zákon pouze v jednom případě obligatorně nařizuje předložení směnky cizí k přijetí, a to pro lhůtní vistasměnku cizí.²⁵⁵ Pro ostatní směnky cizí, tedy pro vistasměnku, datosměnku a fixní směnku, platí fakultativnost předložení k přijetí, a to až do splatnosti směnky.²⁵⁶ Směnky vlastní se k přijetí nepředkládají.²⁵⁷ Jediná povinnost obdobná přijetí směnky je povinnost předložit lhůtní vistasměnku vlastní k viděné podle čl. I § 78 odst. 2 ZSŠ.

I když majitel směnky nebude povinen směnku předložit k přijetí, ve většině případů tak učiní, neboť je pro něj výhodnější, když získá dalšího, a to rovnou přímého směnečného dlužníka – akceptanta.

Výstavce může přikázat, aby směnka byla povinně předložena k přijetí přesto, že se bude jednat o vistasměnku, datosměnku, nebo fixní směnku. Indosant tak může učinit pouze v případě, kdy výstavce přijetí směnky nezakázal zápornou presentační doložkou (viz dále). Zároveň je jim dána možnost určit, nebo neurčit lhůtu k předložení. Výstavci je také umožněno, aby zkrátil nebo prodloužil lhůtu pro předložení lhůtní vistasměnky, a indosantovi je umožněno tuto lhůtu zkrátit (není možné vyloučit předložení lhůtní vistasměnky – viz dále). Takové doložky výstavce a indosanta se nazývají presentační doložky.²⁵⁸

Prezentační doložky mohou znít v závislosti na obsahu směnky cizí např. takto: „k placení předložit do tří let od data vystavení“, „směnka musí být předložena k přijetí, a to do 2 měsíců“, „k placení předložit do 6. 4. 2015.“, „na viděnou, nejpozději však do 12. 12. 2014“, apod.²⁵⁹

²⁵⁵ Čl. I § 23 odst. 1 ZSŠ

²⁵⁶ Čl. I § 21 ZSŠ

²⁵⁷ Čl. I § 77 ZSŠ a *contrario*, kromě čl. I § 27

²⁵⁸ Čl. I § 22 ZSŠ

²⁵⁹ Chalupa, R. *Základy směnečného práva*. 2. vydání. Praha: Linde, 2008, s. 73. ISBN 978-807-2017-164

7.2.10. Záporná presentační doložka

V souvislosti s presentační doložkou je třeba zmínit i tzv. zápornou presentační doložku, kterou může výstavce ve směnce cizí naopak „zakázat její předložení k přijetí, nejde-li o směnku, která je splatná u třetí osoby nebo v jiném místě než v místě směnečnickova bydliště anebo která je vystavena na určitý čas po vidění.“²⁶⁰ Tedy pouze výstavce má tohle oprávnění, a to jen v případě datosměnky, vistasměnky a směnky fixní, které jsou splatné u směnečnicka a nejsou domicilované.

Zápornou presentační doložkou lze též zakázat, aby směnka byla předložena k přijetí před určitým dnem. Opět se jedná o právo výstavce uvést tuto doložku na směnce cizí, nyní však jakékoli, a to i lhůtní vistasměnce.²⁶¹

To, že výstavce zakáže presentaci k přijetí nebo ji omezí určením nejzazšího dne pro předložení, neznamená, že směnka nemůže být platně předložena a akceptována, a to i před tímto dnem. Záporná presentační doložka má jiné následky.

Důsledkem odepření přijetí směnky zcela nebo zčásti je podle čl. I § 43 odst. 1 a 2 ZSŠ to, že majitel směnky cizí může ještě před splatností směnky vykonat postih proti indosantům, výstavci a jiným osobám směnečně zavázaným. Zaznamenáním záporné presentační doložky si výstavce zajišťuje nemožnost vykonat postih proti němu, indosantům, popř. avalům, kdyby majitel předložil směnku k přijetí před dnem určeným v doložce (nebo před dnem splatnosti v případě zákazu předložení k přijetí) a směnečnick akceptaci odmítnul.

Záporná presentační doložka bude formulována jako: „zakazuje se předložení směnky k přijetí“, „směnku k přijetí předložit nejdříve...“, „k placení nepředkládat do...“, apod. Je třeba dodat, že záporná presentační doložka nemůže být uváděna na směnce cizí spolu s doložkou presentační.²⁶²

²⁶⁰ Čl. I § 22 odst. 2 ZSŠ

²⁶¹ Čl. I § 22 odst. 3 ZSŠ

²⁶² Chalupa, R. *Základy směnečného práva*. 2. vydání. Praha: Linde, 2008, s. 74-75. ISBN 978-807-2017-164

7.2.11. Prokuradoložka

Prokuradoložku je možné zahrnout pouze do indosamentu, a to tak, že indosant (prokuraindosant) k indosamentu připojí doložku „in prokura“, „hodnota k vybrání“, nebo „k inkasu“. Tento indosament (tzv. prokuraindosament, zmocňovací indosament nebo zmocňovací rubopis) pak ale nebude mít funkci převodní, nýbrž jen zmocňovací. Prokuraindosamentem zmocňuje prokuraindosant prokuraindosatáře k výkonu směnečných práv. Prokuraindosatáři je tedy udělena jakási směnečná plná moc, kterou je oprávněn ke všem směnečným úkonům, které může činit majitel směnky (prezentace k přijetí a placení, protestace, zahájení soudního sporu, apod.), kromě indosace (ledaže by šlo o další prokuraindosaci).²⁶³

V praxi může být prokuraindosatářem např. banka, která uzavře s prokuraindosantem mimosměnečnou smlouvu obstaravatelského typu, na základě které se zaváže provést směnečné úkony za úplatu prokuraindosanta.

7.2.12. Zástavní indosační doložka

Zástavní právo je upraveno v NOZ v jeho § 1309 an. Zástavou může být každá věc, s níž lze obchodovat,²⁶⁴ a protože jednou z pojmových znaků směnek je jejich obchodovatelnost, bude se týkat i jí. § 1328 NOZ vznik zástavního práva k cennému papíru na jméno váže na jeho odevzdání zástavnímu věřiteli nebo depozitáři. U cenného papíru na řad je ve druhém odstavci navíc vyžadován zástavní rubopis, který obsahuje doložku „k zastavení“ (nebo jinou doložku stejného významu). Pro určení rozsahu práv zástavního věřitele § 1332 NOZ odkazuje na dohodu stran zástavní smlouvy.

Na rektasměnky bude využitelná úprava v NOZ pro cenný papír na jméno a zástavní rubopis se patrně zaznamenávat nebude. Zástava směnky na řad však požívá v ZSŠ vlastní úpravu, a to v čl. I § 19 tzv. zástavní indosační doložku. ZSŠ uvádí jako příklad jejího znění „hodnota k zajištění“ a „hodnota v zástavě“. Na rozdíl od NOZ však ZSŠ stanoví, jaká práva může majitel směnky vykonat - všechna práva ze směnky, a to vlastním jménem, nikoli jménem zástavního indosanta, a proto nebude zapotřebí

²⁶³ Čl. I § 18 odst. 1 ZSŠ

²⁶⁴ § 1310 NOZ

zástavní smlouvy. Indosament, který by pak zástavní indosatář vyznačil, by měl jen účinek prokuradoložky (viz výše).

Na výnosy a jiná peněžítá plnění ze směnky se použijí ustanovení § 1336 odst. 2 a § 1337 NOZ, ledaže se zástavní věřitel tohoto práva vzdá ve prospěch zástavního dlužníka.²⁶⁵

7.2.13. Pořadová doložka

V kapitole 4.2. Pojmové znaky směnky bylo uvedeno, že směnku lze vystavit ve dvou nebo více stejnopisech, každý z nich musí být číslován a základní obsah stejnopisu musí být totožný se základním obsahem ostatních stejnopisů.

Právě číslování směnečného stejnopisu se provádí tzv. pořadovou doložkou, která je vtělena do textu platebního příkazu. Do textu „za tuto směnku zaplaťte“, „za tuto směnku slibuji zaplatit“ pak bude mutatis mutandis začleněno: „1. směnku“, „sekundasměnku“, „směnku – třetí stejnopis“, aj. Pouhé uvedení čísla v rohu směnky nebude postačovat. V případě chybějící pořadové doložky bude platit každý stejnopis za zvláštní směnku.²⁶⁶

7.2.14. Doložka efektivního placení

Bylo již zevrubně pojednáno o podstatných náležitostech směnky a mezi nimi i o bezpodmínečném příkazu či slibu zaplatit určitou peněžitou sumu. Daná určitost se vztahuje i na platební měnu, k níž se doložka efektivního placení váže.

V čl. I § 41 odst. 1 SZŠ je uvedeno: „*Zní-li směnka na měnu, která není v oběhu v platebním místě, lze směnečný peníz zaplatit v tuzemské měně podle hodnoty, kterou má v den splatnosti.*“ Výstavce však může použití tohoto odstavce vyloučit doložkou efektivního placení, která má za následek placení v určité, ve směnce stanovené měně, bez možnosti zaplatit směnečný peníz ve měně místní. Tato doložka může být uvedena

²⁶⁵ § 1332 odst. 2 NOZ

²⁶⁶ Čl. I § 64 ZSŠ

např. jako „zaplat'te 1 000 USD, efektivně“, „zaplat'te pouze a jen v USD, „jen v EUR“, apod.²⁶⁷ Tato doložka bude používána hlavně v zahraničním obchodě.

²⁶⁷ Kotásek, J. *Zákon směněčný a šekový*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 200-201. ISBN 978-80-7357-965-4

8. Závěr

Téma diplomové práce jsem si vybrala pro jeho neobvyklou zajímavost, aktuálnost a atraktivní obtížnost, neboť mě lákalo porozumět dokonaleji směnečnému právu a proniknout do větší hloubky problematiky různých druhů směnek a jejich náležitostí. Je pravdou, že i pracovní zkušenosti ve mně vzbudily nutkání dozvědět se více o na první pohled ne zcela snadno pochopitelném institutu – směnce.

Cílem diplomové práce bylo podat charakteristiku směnky, vysvětlit, v jakých podobách se směnka vyskytuje, a analyzovat její podstatné náležitosti. Pro tento cíl byla prostudována četná literatura a hlavně judikatura, bez které by české směnečné právo nebylo na takové úrovni, jaké je.

První část diplomové práce se stručně zabývá historií směnky a směnečného práva vůbec. Bylo především poukázáno na význam směnečného práva ve středověkých dějinách a hlavně na mezinárodní rozměr, který směnečné právo požívá a který se zasloužil o takřka dokonalou současnou právní úpravu u nás, přes to, že našim pramenem práva se mezinárodní směnečné smlouvy doposud nestaly.

Největší pozornost byla v práci věnována čl. I § 1, § 2, § 75 a § 76 ZSŠ, neboť právě tyto paragrafy tvoří základ pojmu směnka, na kterém se může dále stavět. Obsahují mimo jiné podstatné náležitosti, které jsou nezbytnou součástí směnky. Kdyby na směnce nebyly uvedeny způsobem, jaký zákon předepisuje, směnka by nebyla platná. Proto jako stěžejní kapitola byla pojata kapitola 6. Podstatné náležitosti směnky, která je v rámci možností na rozsah diplomové práce uchopena co možná nejhlouběji. V průběhu studia materie a psaní práce jsem pak dopěla k závěru, že za neméně důležité, též stěžejní, považuji údaj splatnosti směnky, místa vystavení a platebního místa, které sice nejsou podstatnými náležitostmi směnky, ale při nedostatku podmínek nebo při nesprávném zaznamenání mohou velmi snadno způsobit neplatnost směnky, stejně jako jakákoli vada náležitostí podstatných. Proto kapitoly 7.2.1. Údaj splatnosti, 7.2.2. Údaj místa, kde má být placeno a domicilační doložka a 7.2.3. Místo vystavení směnky rozebírám detailněji, než jiné části kapitoly 7. Nepodstatné náležitosti směnky –

směnečné doložky, jimž je věnována jen nezbytná pozornost, neboť cílem práce nebylo detailní zkoumání všech náležitostí směnek, nýbrž jen těch podstatných.

Pro spoutanou možnost rozsahu práce nemohlo být pojednáno o zajímavých problematikách, jako jsou např. změny v textu směnky, rukojemství, promlčení, nepřetržitá řada indosamentů, převod a přechod práv ze směnky, oprávnění k podpisu směnky a jeho překročení, stejnopisy, opisy a spousta dalších. Neméně zajímavou látkou, která by sama o sobě vystačila na celou diplomovou práci, je i procesní oblast – směnečné řízení.

Domnívám se, že cíle diplomové práce se mi podařilo dosáhnout a jako osobní přínos oceňuji to, že směnka pro mě již není ten ne zcela snadno pochopitelný institut, neboť se jedná o institut velmi precizně upravený v zákoně směnečném a šekovém, jehož pozorným a detailním studiem je možné dospět k řešení jakéhokoli problému, který by v souvislosti se směnkou nastal. Proto také zákon hodnotím jako velmi zdařilý a komplexní, který není ani kazuistický, ani příliš obecný, a přes to poskytuje výklad pro každou situaci, která by v souvislosti se směnkami mohla nastat.

Seznam použitých zkratk

BA – časopis Bulletin advokacie

C – Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky

CenP - zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech

NOZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

OZ – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

ObchZ – zákon č. 513/1991 Sb. obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

OSŘ - zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

PR – časopis Právní rozhledy

SR – časopis Soudní rozhledy

ZemSkl - zákon č. 307/2000 Sb., o zemědělských skladních listech a zemědělských veřejných skladech

ZMPS – zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

ZŘS - zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

ZSŠ – zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použitých pramenů

Monografie

Cirák, J. *Směnky a směnečné právo: základy směnečného práva a směnečný zákon č. 191/1950 Sb.* 1. vydání. Ostrava: Key Publishing, 2007. ISBN 978-808-6575-629

Dědič, J., Pauly, J. *Cenné papíry.* Praha: Prospektum, 1994. ISBN 80-854-3198-X

Dědič, J. a kol. *Právo v podnikání.* 1. vydání. Praha: Prospektum, 1999. ISBN 80-7175-084-0

Hubáčková-Svobodová, V. *Směnka podruhé aneb „Slasti a strasti uživatele směnky po deseti letech“.* Brno: ECON, 2005. ISBN 80-86433-12-9

Chalupa, R. *Zajišťovací směnka.* 1. vydání Praha: Linde, 2009. ISBN 978-807-2017-560

Chalupa, R. *Základy směnečného práva.* 2. vydání. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-807-2017-164

Chalupa, R. *Zákon směnečný a šekový: komentář.* 1. vydání. Praha: Linde, 1996. ISBN 80-720-1036-0

Chalupa, R. *Zákon směnečný a šekový: komentář.* 2. vydání. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-720-1570-2

Kotásek, J., Pihera, V., Pokorná, J., Raban, P., Vitek, J. *Kurs obchodního práva: právo cenných papírů.* 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-807-1794-547

Kotásek, J., Pihera, V., Pokorná, J., Vitek, J. *Právo cenných papírů.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-807-4005-152

Kotásek, J. *Úvod do směnečného práva.* 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-2855-6

Kotásek, J. *Zákon směnečný a šekový. Komentář.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-80-7357-965-4

Kovařík, Z. *Přehled směnečné judikatury*. 4. vydání. Praha, 2010. ISBN 978-80-7357-530-4

Kovařík, Z. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-7400-402-5

Kovařík, Z. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha, 2009. ISBN 80-7400-182-2

Kovařík, Z. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-347-7

Kovařík, Z. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-807-4003-851

Marek, R., Ježek, V. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-466-7

Příbyl, Z. *Směnečné právo*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1994. ISBN 80-7066-932-2

Svobodová, V. *Směnka: Průvodce po slastech a strastech uživatele směnky*. Brno: ECON, 1994. ISBN 80-901-6271-1

Švamberg, G. *Naše jednotné směnečné právo*. Praha: Palásek a Kraus, 1941. ISBN 80-854-3143-2.

Švestka, J. a Dvořák, J. *Občanské právo hmotné*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7357-466-6

Odborné články

Hrabec, J. *Legalita a legitimita dvou exekučních titulů při zajištění směnkou*. Právní rádce, 2010, č. 11, s. 11-14

Kovařík, Z. *Platební místo směnky lokalizované k jejímu majiteli*. Právní rozhledy, 2007, č. 8, s. 281-288

Ondřejová, D., *K některým problémovým otázkám spojeným s vymáháním zajišťovacích směnek*. Obchodněprávní revue, 2012, č. 11-12, s. 313-319

Říha, M., Ryslová, K. *Konec směnečné přísnosti? Aneb nad jedním rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR*. Právní rozhledy, 2011, č. 9, s. 311-313

Sadecký, L. *Funkční postavení směnky pro soluto (směnky jako platidlo)*. Právní rádce, 2010, č. 11, s. 15-18

Sadecký, L. *Směnečnými účastníky sjednaný zákaz převoditelnosti směnky*. Právní rádce, 2011, č. 2, s. 11-15

Traurig, V. *Ještě několik poznámek k zajišťovací směnce a legitimitě dvou exekučních titulů*. Právní rádce, 2011, č. 2, s. 48-49

Zákony

zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 513/1991 Sb. obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech

zákon č. 307/2000 Sb., o zemědělských skladních listech a zemědělských veřejných skladech

zákon č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Rozsudky Nejvyššího soudu České republiky:

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1839/2000, publikovaný v C 1389

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 7. 5. 2003, sp. zn. 29 Odo 430/2002, publikovaný v C 1893

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 3. 2003, sp. zn. 29 Odo 580/2002, publikovaný v C 1781

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 8. 2005 sp. zn. 29 Odo 1035/2004, citovaný v Kovařík, Z. Přehled směnečné judikatury. 4. vydání. Praha, 2010, s. 23. ISBN 978-80-7357-530-4

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 29 Odo 1047/2005, publikovaný v C 4907

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 6. 2006, sp. zn. 29 Odo 1685/2005, dohledaný na <http://www.nsoud.cz>

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 7. 2007, sp. zn. 29 Odo 262/2006, publikovaný v C 5648

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 9. 2008, sp. zn. 29 Odo 1407/2006, publikovaný v C 6766

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 6. 2009, sp. zn. 32 Cdo 2406/2007, publikovaný v C 7665

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3478/2007, publikovaný v C 8149

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 2. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3964/2007, publikovaný v C 7339

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. 29 Cdo 427/2009, publikovaný v C 9482

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3106/2009, dohledaný na <http://www.nsoud.cz>

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 2. 6. 2010, sp. zn. 28 Cdo 4497/2009, publikovaný v C 8733

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 8. 2011, sp. zn. 29 Cdo 722/2010, publikovaný v C 10194

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 29 Cdo 802/2010, publikovaný v C 10504

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2162/2010, publikovaný v C 10507

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3. 11. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3071/2010, publikovaný v C 9102

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3361/2010, publikovaný v C 9847

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 29 Cdo 3817/2012, publikovaný v PR 15-16/2013 str. 570

Rozhodnutí Vrchního soudu:

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 9. 1994 sp. zn. 5 Cmo 150/93, citovaný v Kovařík, Z. Přehled směnečné judikatury. 4. vydání. Praha, 2010, s. 75-76. ISBN 978-80-7357-530-4

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 9. 1994, sp. zn. 5 Cmo 229/94, publikovaný v SR 3/1996 str. 56a

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 3. 1995, sp. zn. 5 Cmo 387/94, publikovaný v SR 2/1996 str. 31

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 6. 1995, sp. zn. 5 Cmo 527/94, publikovaný v PR 4/1996 str. 176

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 11. 1995, sp. zn. 5 Cmo 647/94, publikovaný v SR 3/1996 str. 55

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 11. 1995, sp. zn. 5 Cmo 699/94, publikovaný v SR 4/1996 str. 89a

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 3. 1996 sp. zn. 5 Cmo 385/95, publikovaný v SR 5/1996 str. 127

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 11. 1996, sp. zn. 5 Cmo 466/95, publikovaný v SR 2/1997 str. 36

Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18. 6. 1996, sp. zn. 4 Cmo 386/96, citovaný v Kovařík, Z. Přehled směnečné judikatury. 4. vydání. Praha, 2010, s. 15. ISBN 978-80-7357-530-4

Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. 11. 1997, sp. zn. 5 Cmo 551/96, publikovaný v SR 2/1999 str. 56

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 2. 1998, sp. zn. 5 Cmo 584/96, publikovaný v PR 12/1998 str. 636

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 6. 1988, sp. zn. 5 Cmo 13/97, publikovaný v SR 4/1999 str. 126

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 10. 1998, sp. zn. 5 Cmo 125/98, publikovaný v SR 4/1999 str. 126a

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 2. 1999, sp. zn. 9 Cmo 504/1998, citovaný v Kovařík, Z. Přehled směnečné judikatury. 4. vydání. Praha, 2010, s. 21. ISBN 978-80-7357-530-4

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 11. 1999, sp. zn. 9 Cmo 672/98, publikovaný v BA 5/2001 str. 67

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 6. 1999, sp. zn. 9 Cmo 160/1999, citovaný v Kovařík, Z. Přehled směnečné judikatury. 4. vydání. Praha, 2010, s. 21. ISBN 978-80-7357-530-4

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 11. 2000, sp. zn. 5 Cmo 335/2000, publikovaný v SR 6/2001 str. 194

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 6. 2001, sp. zn. 5 Cmo 74/2001, publikovaný v SR 1/2002 str. 16

Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 16. 10. 2004, sp. zn. 4 Cmo 214/2002, [online]. [cit. 1. 3. 2014]. dostupné z: <http://kraken.slv.cz/VSOL4Cmo214/2002>

Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 11. 2003, sp. zn. 4 Cmo 229/2002, [online]. [cit. 1. 3. 2014]. dostupné z: <http://kraken.slv.cz/VSOL4Cmo229/2002>

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 11. 2003, sp. zn. 9 Cmo 342/2003, citovaný v Kovařík, Z. Přehled směnečné judikatury. 4. vydání. Praha, 2010, s. 37. ISBN 978-80-7357-530-4

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 2. 2004, sp. zn. 5 Cmo 480/2003, publikovaný v SR 7/2005 str. 266

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 11. 2003, sp. zn. 5 Cmo 346/2004, citovaný v Kovařík, Z. Přehled směnečné judikatury. 4. vydání. Praha, 2010, s. 20-21. ISBN 978-80-7357-530-4

Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 7. 2. 2006, sp. zn. 7 Cmo 505/2004, [online]. [cit. 1. 3. 2014]. dostupný z: <http://kraken.slv.cz/VSOL7Cmo505/2004>

Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 3. 1. 2006, sp. zn. 7 Cmo 174/2005, [online]. [cit. 1. 3. 2014]. dostupný z: <http://kraken.slv.cz/VSOL7Cmo174/2005>

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. 5 Cmo 343/2006, publikovaný v PR 3/2007 str. 116

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 4. 2007, sp. zn. 12 Cmo 347/2006, publikovaný v PR 19/2007 str. 722

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 12. 2006, sp. zn. 5 Cmo 426/2006, publikovaný v PR 4/2009 str. 148

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 3. 2008, sp. zn. 5 Cmo 5/2008, publikovaný v SR 12/2008 str. 456

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 6. 1998, sp. zn. 5 Cmo 780/1997, citovaný v Kovařík, Z. *Přehled směnečné judikatury*. 4. vydání. Praha, 2010, s. 38. ISBN 978-80-7357-530-4

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 11. 2001, sp. zn. 13 Cmo 6/2000, citovaný v Kovařík, Z. *Přehled směnečné judikatury*. 4. vydání. Praha, 2010, s. 38. ISBN 978-80-7357-530-4

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 5. 1997, sp. zn. 5 Cmo 40/96, citované v Kovařík, Z. *Přehled směnečné judikatury*. 4. vydání. Praha, 2010, s. 23-24. ISBN 978-80-7357-530-4

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 5. 1997, sp. zn. 5 Cmo 80/1996, citované v Kovařík, Z. *Přehled směnečné judikatury*. 4. vydání. Praha, 2010, s. 72. ISBN 978-80-7357-530-4

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 12. 1997, sp. zn. 9 Cmo 240/1997, citované v Kovařík, Z. *Přehled směnečné judikatury*. 4. vydání. Praha, 2010, s. 26. ISBN 978-80-7357-530-4

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 5. 1999, sp. zn. 5 Cmo 657/98, citované v Kovařík, Z. *Přehled směnečné judikatury*. 4. vydání. Praha, 2010, s. 19. ISBN 978-80-7357-530-4

Rozsudky Krajského obchodního soudu:

Rozsudek Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 29. 4. 1994, sp. zn. 5 Cm 51/94, publikovaný v SR 3/1995 str. 67a

Internetové odkazy

Důvodová zpráva k NOZ, konsolidované znění. 2012, dostupná z:
<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Důvodová zpráva k zákonu č. 191/1950 Sb., 1950, dostupná z:
http://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0528_03.htm

UNCITRAL:

http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/payments/1988Convention_bills_promissory.html

Statistika Ministerstva spravedlnosti České republiky, dostupná z:
<http://cslav.justice.cz/InfoData/uvod.html>

Statistika ČEKIA (databáze MagnusWeb), dostupná z:
<http://archiv.bisnode.cz/cz/archiv-tiskovych-zprav/315-tz120116>

Databáze vybraných rozhodnutí soudů České republiky, dostupná z: <http://kraken.slv.cz>

Rozhodnutí a stanoviska Nejvyššího soudu České republiky, dostupné z:
<http://www.nsoud.cz>

Abstrakt – Pojem a druhy směnek

Tématem diplomové práce je „*Pojem a druhy směnek*“. Bylo vybráno pro svou zajímavost, aktuálnost a obtížnost, přičemž motivací pro výběr byly i pracovní zkušenosti autorky práce.

Cílem diplomové práce je podat charakteristiku směnky, vysvětlit, v jakých podobách se směnka vyskytuje a analyzovat její podstatné náležitosti.

Diplomová práce je strukturovaná do osmi kapitol.

První kapitola uvádí do problematiky směnek a vytyčuje cíle diplomové práce.

Druhá kapitola se stručně zabývá historií směnky a směnečného práva vůbec. Je rozdělena do tří podkapitol a poukazuje na původ směnky, na význam směnečného práva v dějinách a hlavně na mezinárodní rozměr, který směnečné právo požívá a který se zasloužil o takřka dokonalou současnou právní úpravu u nás.

Třetí kapitola je věnovaná pramenům směnečného práva v České republice a vztahům mezi nimi. Největší pozornosti se těší zákon směnečný a šekový č. 191/1950 Sb., který je zde rozebrán co do struktury, povahy, obsahu a vztahu k novému občanskému zákoníku.

Ve čtvrté kapitole je pohovořeno o definici směnky, pojmových znacích směnky včetně jejich rozboru, formě směnky a jejím funkcím. Kapitola je členěna do čtyř podkapitol a vyzdvihuje výjimečnost institutu směnky v právním řádu, rozebírá jednotlivé specifické znaky směnky a objasňuje, k čemu směnka v praxi slouží.

Pátá kapitola poskytuje výčet druhů směnek, a to výčet ne příliš dlouhý, neboť existují pouze dva druhy směnek. Přitom je však v šesti podkapitolách zmíněno více odnoží těchto druhů směnek a vysvětleno, v čem se liší a jaké jsou způsoby jejich využití.

Šestá kapitola je stěžejní kapitolou diplomové práce. Je pojata co možná nejpodrobněji a systematicky tak, aby poskytla ucelený pohled na to nejdůležitější, na co je třeba při vystavování směnek myslet. Bez podstatných náležitostí by se listina

směnkou nestala, a proto je třeba detailně rozebrat každou tuto jednotlivou náležitost. Kapitola je rozdělena na dvě části - podstatné náležitosti směny cizí a podstatné náležitosti směny vlastní - tak, aby byl na první pohled zřejmý rozdíl mezi těmito dvěma druhy směnek.

Kapitola sedmá doplňuje šestou kapitolu o jiné náležitosti směnek. Nepodstatným náležitostem směny, které jsou nejčastěji užívány ve směnečné praxi, byla věnována jen nezbytná pozornost, neboť cílem práce nebylo detailní zkoumání všech náležitostí směnek, nýbrž jen těch podstatných.

Poslední kapitolou, kapitolou osmou, je uzavřeno téma pojem a druhy směnek, dochází v ní ke zhodnocení dosažení cíle diplomové práce a osobního přínosu.

Abstract – The concept of a bill of exchange and promissory note

The topic of the master thesis is „*The concept of a bill of exchange and promissory note*“. This topic has been chosen for its attractiveness, topicality and difficulty. The author's work experience was the motivation for the selection of this topic.

The objective of the diploma thesis is to give a characterization of the bill of exchange and promissory note, to explain what kinds of them exist and to analyse their essential elements.

The diploma thesis is structured into eight chapters.

The first chapter introduces the issue of bills of exchange and promissory notes and outlines the objectives of the thesis.

The second chapter discusses briefly the history of the bill of exchange and promissory note and of the bill of exchange law at all. It is divided into three sections in which it is referred to the origin of the bills of exchange, to the historical importance of the bill of exchange law and especially to the international dimension, which the bill of exchange law acquire and which contributes to almost perfect current legislation in our country.

The third chapter is devoted to the sources of exchange law in the Czech Republic and to the relations between them. The greatest attention is dedicated to the bill of exchange and check act number 191/1950 Coll., which is analysed in terms of structure, nature, content and relation to the new Civil Code.

There is spoken about the definition of bills of exchange and their concept, including the conceptual features analysis, the form of the bill of exchange and its functions, in the fourth chapter. The chapter is divided into four sections and it highlights the uniqueness of the bill of exchange institute in the legal system. The chapter analyses each of the specific features of the bill of exchange and explains how the bill of exchange is used in practice for.

The fifth chapter provides a list of types of bills of exchange. The list is not too long because there are two kinds of bills of exchange only. However, the several offshoots of these types of bills of exchange are mentioned and it is explained the difference between them and the ways of their use.

The sixth chapter is a principal chapter of the thesis. It is conceived as thoroughly as possible and systematically to provide a comprehensive view of the most important matters, which have to be considered when the bills of exchange are issued. The document could not become a bill of exchange without those essential requirements and this is the reason why it is necessary to examine every detail of these particular requirements. The chapter is divided into two parts - the essentials elements of the bill of exchange and the essential elements of the promissory note - so the difference is obvious between these two types of bills of exchange at first look.

Chapter Seven extends the chapter six on the other terms of the bill of exchange. It was paid only the necessary attention to the nonessential elements that are frequently used in practice because the objective of the diploma thesis was not focused on detailed examination of all elements of the bills of exchange but only those essential.

The last chapter, chapter eight, closes the topic The concept of a bill of exchange and promissory note. It comes about evaluation of the achievement of the objective of the thesis and personal contribution.

Klíčová slova/Key words

Směnka vlastní; směnka cizí; podstatné náležitosti

Promissory note; bill of exchange; essential elements